

СУЧАСНА ЗИМОВА ОРНІТОФАУНА КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

С.С. Любченко

Спільнота б'юродвотчерів України «UaBirds»; вул. Шумського, 3г, кв. 138, м. Київ, 02098, Україна
Ukrainian Birdwatching Community «UaBirds»; 3g/138, Shumskogo str., Kyiv, 02098, Ukraine
✉ sergey.lubchenko@gmail.com; Serhii Liubchenko <https://orcid.org/0009-0005-5059-7794>

Modern winter avifauna of Kyiv region. - S.S. Liubchenko. - Berkut. 34 (2). 2025. - Data from various sources for the period of 17 years (2009–2025) were summarized and analyzed. In total, 158 bird species were recorded in the Kyiv region in winter (including 30 species listed in the Red Book of Ukraine), among them: sedentary or nomadic – 42, late or early migrants – 8, regularly wintering – 64, occasional or irregular wintering – 44. In addition, species that are most likely escapees from captivity were observed in winter: Black Swan, Egyptian Goose, Carolina Duck, Mandarin Duck, and Rose-ringed Parakeet. For the first time in the region, at least 9 species were recorded in winter during this period: Night Heron, Barnacle Goose, Garganey, Black Kite, Marsh Harrier, Redwing, Song Thrushes, Firecrest, and European Serin. [Ukrainian].

Key words: fauna, wintering, migration, number, rare species.

Узагальнені та проаналізовані дані з різних джерел за період у 17 років (2009–2025). Загалом у зимовий час на Київщині було відмічено 158 видів птахів (зокрема, 30 видів, занесених до Червоної книги України), серед них: осілі чи кочові – 42, пізні або ранні мігранти – 8, регулярно зимуючі – 64, випадкові або нерегулярні на зимівлі – 44. Крім того, в зимовий період виявляли види, які, найімовірніше, є втікачами з неволі: чорний лебідь, єгипетська гуска, каролінка, мандаринка та папуга Крамера. Вперше для області в цей період взимку відмічено щонайменше 9 видів: квак, білощока казарка, чирок-тріскунець, чорний шуліка, очеретяний лунь, білобровий і співочий дрозди, червоночуба золотомушка, щедрик.

Ключові слова: фауна, зимівля, міграція, чисельність, рідкісний вид.

Зміни клімату у XXI ст. стають дедалі відчутнішими, а під впливом потепління зростає чисельність зимуючих птахів, більше випадків зимівлі рідкісних видів, виявляються нові види птахів на зимівлі, змінюються терміни міграції: розтягнутий осінній та дуже ранній весняний прольоти. Змінюється склад зимової орнітофауни Київської області та України загалом. Цей процес треба відстежувати й аналізувати.

У попередні роки публікувалися роботи щодо обліку на зимівлі на Київщині переважно водоплавних, навколводних і хижих птахів (Клестов, 1978; Грищенко, 2002а; Давиденко, Сыпко, 2002; Костюшин и др., 2002; Костюшин, Полуда, 2005, 2007; Яненко та ін., 2012; Костюшин, 2014 та ін.) та окремі дані щодо решти видів, натомість спостереження б'юродвотчерів переважно залишаються поза увагою. Спільнота б'юродвотчерів України розпочала накопичувати дані спостережень у публічних джерелах із 2009 р., тому в цій праці міститься огляд зимових спостережень птахів за 17 років – з 2009 по 2025 рр., окремі більш ранні спостереження наведено за літературними даними.

Мета нашої роботи – узагальнення наявних друкованих даних і зібраної нової інформації щодо зимових зустрічей певних видів птахів на Київщині та порівняння з даними по сусідніх регіонах.

Матеріал і методика

До статті увійшов матеріал, зібраний переважно б'юродвотчерами та меншою мірою – орнітологами. За досліджуваний період на Київщині в зимовий час відмічено 158 видів птахів, також є згадки ще про 2 види, які реєстрували в регіоні в недавньому минулому (табл.). Цей огляд містить повидові нариси з детальними даними (дата зустрічі, місце, кількість особин) про 95 видів птахів, найцікавіших, на думку автора. Для регулярно зимуючих видів наведені дати виявлення або періоди спостереження, якщо птахи трималися місця тривалий час, і кількість відмічених особин. Дані згруповано за місцем

спостереження. Посилання на першоджерела вказані лише для рідкісних зимуючих видів, які відмічалися один або декілька разів протягом періоду досліджень.

Дані про спостереження наводилися на публічних ресурсах: eBird¹ – міжнародний проект, інтернет-щоденник спостережень за птахами, iNaturalist² – міжнародна база біорізноманіття, UaBirds³ – сайт спільноти українських б'юродвотчерів та у Facebook-групах: «Птахи України»⁴ і «Б'юродвотчинг в Україні»⁵. Використані також літературні джерела за вказаний період (Домашевский, 2009, 2017; Яненко та ін., 2012; Костюшин, 2014; Бюл. РОМ, 2017, 2023).

Спостереження зібрані з усіх районів Київської області, але регулярний моніторинг проводився на ключових локаціях, переважно в Києві та його околицях (рис.). Решта територій області відвідувалися час від часу або там реєструвалися випадкові зустрічі. Назви районів наведені ті, які були в рік збору даних.

Ключові локації спостережень:

Риборозплідні господарства (рибгоспи): м. Київ (рибгосп «Нивка»), с. Велика Солтанівка, с. Таценки, с. Забір'я.

Ставки-відстійники та очисні споруди: канал і ставки-відстійники Бортницької станції аерації (БСА).

Озера і ставки міста Києва: Алмазне, Вирлиця, Лебедине, Тельбін, Тягле, Йорданське, Оріхуватські ставки, Совські ставки, паркові озера.

Парки та лісопарки міста Києва: Національний природний парк «Голосіївський», «Експоцентр» (ВДНГ), парк «Партизанської слави», парк «Прибережний», парк «Муромець», Національний музей народної архітектури та побуту України (Пирогів), Національний ботанічний сад

¹ <https://ebird.org/>

² <https://www.inaturalist.org/>

³ <https://uabirds.org/>

⁴ <https://www.facebook.com/groups/314374912088175/>

⁵ <https://www.facebook.com/groups/birdwatching.ua/>

ім. М.М. Гришка, Ботанічний сад ім. акад. О.В. Фоміна, ліс Пуща-Водиця.

Київське (КВС) та Канівське водосховища, береги й набережні Дніпра: парк «Наталка», парк «Наводницький», Гідропарк, набережна в с. Кийлів, набережна в м. Українка та с. Трипілля, Русанівський канал, Русанівська протока, затока Собаче Гирло, Оболонська затока, гирло каналу БСА.

Луки: Осокорки (м. Київ), с. Гнідин, долини річок Ірпінь, Десна, Рось.

Чорнобильська зона відчуження (ЧЗВ).

Для загальної кількісної оцінки присутності різних видів на зимівлі використано відносні категорії: численний, нечисленний, рідкісний. Для різних видів у однакових категоріях кількості абсолютні значення оцінки чисельності можуть різнитися на кілька порядків. Численний – вид зустрічається регулярно та у значній кількості. Нечисленний – вид зустрічається регулярно, але в невеликій кількості. Рідкісний – вид зустрічається нерегулярно або в малій кількості. В окремих випадках, коли за весь час відомі лише одиничні спостереження, зазначено: дуже рідкісний.

Використана систематика IOC World Bird List – Version 15.1⁶, українські назви птахів наведені згідно зі списком В.М. Грищенко (Grishchenko, 2004) з доповненнями.

Результати та обговорення

Червоношия гагара (*Gavia stellata*). Одного птаха, пізнього мігранта, спостерігали 3.12.2020 р. на водоймі-охолоджувачі в ЧЗВ (Домашевський, 2024).

Чорношия гагара (*G. arctica*). Поодиноких птахів та групи до 3 особин спостерігали на Дніпрі та на озері Алмазне в м. Києві в зимовий період. На Київському водосховищі біля греблі ГЕС гагар відмічали: 5.12.2020–10.01.2021 р. – 1–2 ос., 12.12.2021 р. – 1 ос. На Дніпрі в парку «Наталка» (мікрорайон Оболонь) у Києві поодиноких особин сфотографовано 10.12.2023 р. і 10.12.2025 р. На оз. Алмазне поодиноких птахів відмічали: 1–2.12.2022 р. та 27.12.2024 – 5.02.2025 рр. і 2 ос. 1–8.12.2025 р. Уздовж набережної в с. Кийлів бачили: 3–4.12.2021 р. – 1 ос., 1–31.12.2024 р. – 1–3 ос. та 7–16.12.2025 р. – 1–3 ос.

Малий норець (*Tachybaptus ruficollis*). Щороку реєструється на зимівлі на каналі БСА, також у зимовий період ці птахи траплялися на річках Дніпро і Рось та на озерах у Києві. На каналі БСА відомі два місця концентрації виду, біля скиду води з очисних споруд у канал, тут норців відмічали: 2.01–10.02.2017 р. – 2 ос., 8.01.2018 р. – 5 ос., 22.12.2018 – 19.02.2019 рр. – до 10 ос., 12.01–23.02.2020 р. – 2 ос., 20.12.2020 – 22.02.2021 рр. – 3 ос., 23.12.2021 – 20.02.2022 рр. – 4 ос., 8–25.02.2023 р. – 5 ос., 16.01.2024 – 17.02.2024 р. – до 10 ос., 21.12.2024 – 28.02.2025 рр. – до 10 ос. та біля шлюзу № 1: 3.01–16.02.2020 р. – 2 ос., 18.01.2021 р. – 1 ос., 22.01.2022 р. – 2 ос., 14.01.2024 р. – 2 ос., 11–19.01.2025 р. – 5 ос. Також неодноразово норців бачили на Дніпрі в гирлі каналу БСА: 24.01.2016 р. – 2 ос., 18–23.01.2021 р. – 2 ос., 19.01.2022 р. – 1 ос.,

Картосхема Київської області з основними локаціями спостережень.

Map of Kyiv region with the main observation locations.

17–20.01.2024 р. – 2 ос., 16–28.02.2025 р. – 1 ос. Крім гирла каналу, на Дніпрі вид спостерігали на набережній м. Українка 30.01–06.02.2022 – 1 ос.; в Оболонській затоці 21–28.01.2024 р. – 1 ос.; у Русанівській протоці: 19.01.2021 р. – 2 ос., 21.12.2023 р. – 1 ос., 11–28.01.2024 р. – до 8 ос., 16–27.02.2025 р. – до 15 ос. Поодиноких особин та групи птахів відмічали на озерах у Києві: оз. Позняки 20.12.2020 р. – 1 ос., оз. Сонячне 26.12.2020 р. – 1 ос., оз. Вирлиця 4.01.2020 р. – 1 ос., оз. Тельбін 17.01.2021 – 1 ос., оз. Лебедине 7.02.2022 – 1 ос., оз. Алмазне 1.12.2022 р. – 3 ос. та 18–23.12.2024 р. – 1 ос., оз. Синятин 2.01–4.02.2024 р. – 1 ос., озеро в парку «Партизанської слави» 3–08.12.2024 р. – до 5 ос. та 1–18.12.2025 р. – 2–6 ос. На р. Рось 16.12.2022 – 9.02.2023 р. трималися 4 ос. нижче греблі Дибинецької ГЕС (Причепя, Любченко, 2025), 20.01.2025 р. відмітили 5 ос. у дендропарку «Олександрія».

Чорноший норець (*Podiceps nigricollis*). Рідкісний зимуючий вид. У січні 2006 р. 6 ос. спостерігали на Канівському водосховищі біля с. Трипілля (Костюшин, Полуда, 2007). У зимовий період відомі окремі зустрічі переважно в Києві. 22.02.2012 р. відмічена 1 ос. на каналі БСА (Мороз та ін., 2015). Одного птаха бачили 1–10.01.2024 р. на оз. Вирлиця (Любченко, 2024). Зграю з 10 ос. було сфотографовано на оз. Тягле 12.12.2024 р.⁷, 6–15.12.2025 р. на оз. Алмазне трималося 2 ос.⁸, 5–24.12.2025 р. – до 10 ос.

⁶ <https://www.worldbirdnames.org/>

⁷ <https://ebird.org/checklist/S205144662>

⁸ <https://ebird.org/checklist/S288225723>

Зимова орнітофауна Київської області

Winter ornithofauna of Kyiv region

Вид	Статус	Зустрічальність	Вид	Статус	Зустрічальність
<i>Gavia stellata</i>	П	+	<i>F. rusticolus</i>	Зл	+
<i>G. arctica</i>	З	+	<i>F. peregrinus</i> *	З	+
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	З	+	<i>Tetrao urogallus</i> *	О	+
<i>Podiceps nigricollis</i>	З	+	<i>Lyrurus tetrix</i> *	О	+
<i>P. cristatus</i>	З	+	<i>Tetrastes bonasia</i> *	О	+
<i>P. grisegena</i> *	Зл	+	<i>Perdix perdix</i>	О	++
<i>P. auritus</i> *	П	+	<i>Phasianus colchicus</i>	О	+++
<i>Phalacrocorax carbo</i>	З	+	<i>Grus grus</i> *	Зл	+
<i>Botaurus stellaris</i>	Зл	+	<i>Rallus aquaticus</i>	З	+
<i>Nycticorax nycticorax</i>	Зл	+	<i>Gallinula chloropus</i>	З	+
<i>Ardea alba</i>	З	++	<i>Fulica atra</i>	З	+
<i>A. cinerea</i>	З	+	<i>Vanellus vanellus</i>	Зл	+
<i>Ciconia ciconia</i>	Зл	+	<i>Pluvialis apricaria</i>	П	+
<i>Anser anser</i>	Р	+	<i>Numenius arquata</i> *	Зл	+
<i>A. albifrons</i>	Зл	+	<i>Tringa ochropus</i>	З	+
<i>A. serrirostris</i>	Зл	+	<i>Scolopax rusticola</i>	З	+
<i>Branta leucopsis</i>	Зл	+	<i>Gallinago gallinago</i>	Зл	+
<i>B. ruficollis</i> *	Зл	+	<i>Lymnocyptes minimus</i>	З	+
<i>Cygnus olor</i>	З	+++	<i>Larus canus</i>	З	+++
<i>C. cygnus</i>	З	++	<i>L. argentatus</i>	З	+
<i>C. columbianus bewickii</i> *	З	+	<i>L. cachinnans</i>	З	+++
<i>Tadorna tadorna</i>	Зл	+	<i>L. michahellis</i>	Зл	+
<i>Anas platyrhynchos</i>	З	+++	<i>L. fuscus</i>	Зл	+
<i>A. crecca</i>	З	+	<i>L. marinus</i>	Зл	+
<i>A. acuta</i>	Зл	+	<i>Ichthyaelus ichthyaelus</i> *	Зл	+
<i>Mareca strepera</i> *	З	+	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	З	+++
<i>M. penelope</i>	З	+	<i>Columba livia</i>	О	+++
<i>Spatula querquedula</i>	Р	+	<i>C. oenas</i> *	З	+
<i>S. clypeata</i>	Зл	+	<i>C. palumbus</i>	З	+
<i>Netta rufina</i> *	Зл	+	<i>Streptopelia decaocto</i>	О	++
<i>Aythya ferina</i>	З	+	<i>Bubo bubo</i> *	О	+
<i>A. fuligula</i>	З	+	<i>Bubo scandiacus</i>	Зл	+
<i>A. marila</i>	З	+	<i>Strix nebulosa</i> *	О	+
<i>Melanitta fusca</i>	З	+	<i>S. aluco</i>	О	++
<i>M. nigra</i>	З	+	<i>Glaucidium passerinum</i> *	О	+
<i>Clangula hyemalis</i>	З	+	<i>Athene noctua</i>	О	++
<i>Bucephala clangula</i> *	З	++	<i>Asio otus</i>	О	++
<i>Mergellus albellus</i>	З	+	<i>A. flammeus</i> *	О	+
<i>Mergus merganser</i>	З	+	<i>Alcedo atthis</i>	З	+
<i>M. serrator</i> *	Зл	+	<i>Dryocopus martius</i>	О	++
<i>Milvus migrans</i> *	Зл	+	<i>Picus canus</i>	О	+++
<i>Haliaeetus albicilla</i> *	З	++	<i>Dendrocopos major</i>	О	+++
<i>Astur gentilis</i>	О	++	<i>D. leucotos</i> *	З	+
<i>Accipiter nisus</i>	З	++	<i>D. syriacus</i>	О	++
<i>Buteo lagopus</i>	З	++	<i>Dendrocoptes medius</i>	О	++
<i>B. rufinus</i> *	Зл	+	<i>Dryobates minor</i>	О	++
<i>B. buteo</i>	З	++	<i>Galerida cristata</i>	О	++
<i>Aquila chrysaetos</i> *	Зл	+	<i>Lullula arborea</i>	Р	++
<i>Circus cyaneus</i> *	З	++	<i>Alauda arvensis</i>	Р	++
<i>C. aeruginosus</i>	Зл	+	<i>Eremophila alpestris</i>	З	+
<i>Falco tinnunculus</i>	З	+	<i>Motacilla cinerea</i>	Зл	+
<i>F. columbarius</i>	З	+	<i>M. alba</i>	Зл	+
<i>F. cherrug</i> *	Зл	+	<i>Anthus pratensis</i>	Р	+

Вид	Статус	Зустрічальність	Вид	Статус	Зустрічальність
<i>Lanius excubitor</i> *	З	++	<i>Emberiza calandra</i>	Зл	+
<i>Bombycilla garrulus</i>	І	++	<i>E. citrinella</i>	О	+++
<i>Troglodytes troglodytes</i>	З	+++	<i>E. schoeniclus</i>	З	++
<i>Prunella montanella</i>	Зл	+	<i>Calcarius lapponicus</i>	І	+
<i>P. modularis</i>	З	+	<i>Plectrophenax nivalis</i>	І	+
<i>Erethacus rubecula</i>	З	+	<i>Fringilla coelebs</i>	З	++
<i>Phoenicurus ochruros</i>	Зл	+	<i>F. montifringilla</i>	З	++
<i>Turdus merula</i>	З	++	<i>Serinus serinus</i>	Зл	+
<i>T. pilaris</i>	З	+++	<i>Chloris chloris</i>	З	++
<i>T. iliacus</i>	Зл	+	<i>Spinus spinus</i>	З	+++
<i>T. philomelos</i>	Зл	+	<i>Carduelis carduelis</i>	З	+++
<i>T. viscivorus</i>	З	+++	<i>Acanthis flammea</i>	І	++
<i>Panurus biarmicus</i>	О	+	<i>Linaria flavirostris</i>	Зл	+
<i>Phylloscopus collybita</i>	Зл	+	<i>L. cannabina</i>	О	++
<i>Sylvia atricapilla</i>	Зл	+	<i>Loxia curvirostra</i>	І	+
<i>Regulus regulus</i>	З	+++	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	З	++
<i>R. ignicapillus</i> *	Зл	+	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	О	++
<i>Aegithalos caudatus</i>	О	+++	<i>Passer domesticus</i>	О	+++
<i>Remiz pendulinus</i>	З	+	<i>P. montanus</i>	О	+++
<i>Poecile palustris</i>	О	++	<i>Sturnus vulgaris</i>	З	+
<i>P. montanus</i>	О	+	<i>Garrulus glandarius</i>	О	+++
<i>Periparus ater</i>	О	++	<i>Pica pica</i>	О	+++
<i>Lophophanes cristatus</i>	О	++	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	І	+
<i>Parus major</i>	О	+++	<i>Coloeus monedula</i>	О	++
<i>Cyanistes caeruleus</i>	О	+++	<i>Corvus frugilegus</i>	З	+++
<i>Sitta europaea</i>	О	+++	<i>C. cornix</i>	О	+++
<i>Certhia familiaris</i>	О	+++	<i>C. corax</i>	О	+++

Пояснення. Статус: О – осілий або кочовий, П – пізній мігрант, Р – ранній мігрант, З – зимуючий, І – інвазійний або зимуючий не кожного року, Зл – залітний або дуже нечисленний і нерегулярно зимуючий; **Зустрічальність:** + – рідкісний, ++ – нечисленний, +++ – численний; * – види, занесені до Червоної книги України (IV видання).

біля дамби в с. Кийлів⁹, 10.12.2025 р. – 4 ос. на Дніпрі в Оболонському районі Києва¹⁰.

Великий норець (*P. cristatus*). У зимовий період траплялися пізні та ранні мігранти, окремі особини зимували, зустрічалися на Дніпрі, Київському водосховищі, на ставках і озерах Києва та області. Так, на КВС спостерігали біля лівого берега: 15.12.2015 р. – 1 ос., 2.12.2020 – 3.01.2021 рр. – 1–4 ос. 12.12.2021 р. – 1 ос., а біля правого, на набережній Вишгорода, 2 ос. трималися 18.02.2018 – 13.01.2019 рр. На Дніпрі в Києві у парку «Наталка» по одній особині відмічено: 12.02.2023 р., 26.01.2024 р. та 10.12.2025 р.; у затоці Собаче Гирло 2 ос. трималися 9–16.12.2023 р.; на Подільській набережній 2 ос. бачили 24.01.2018 р.; на набережній у с. Кийлів відмічено: 3–4.12.2021 р. – 8 ос., 4.12.2024 р. – 1 ос., 7.12.2025 р. – 3 ос. На оз. Алмазне у Києві: 8.12.2020 – 3.01.2021 рр. – 5 ос., 2.12.2022 р. – 1 ос., 3.12.2024 – 11.01.2025 рр. – 3 ос., 1–30.12.2025 р. – до 15 ос.; на оз. Вирлиця: 7.01–20.02.2020 р. – 1 ос., 2.01.2022 р. – 4 ос., 13.01.2023 р. – 1 ос., 17.12.2023 – 1.01.2024 р. – 1 ос.; на оз. Тягле 1 ос. бачили 14.12.2024 р.; на оз. Тельбін 1 ос.

трималася 16–27.02.2025 р.; на озері у с. Горенка 1 ос. відмічено 19.12.2022 р. Поодиноких птахів реєстрували на ставках рибгоспів у Києві та області: рибгосп «Нивка» – 4.12.2018 р., 1.12.2019 – 16.02.2020 рр. та 21.12.2025 р., с. Таценки – 27.02.2024 р., с. Велика Солтанівка – 29.02.2024 р.

Сірошикий норець (*P. grisegena*). Рідкісний зимуючий вид. Відомі окремі спостереження поодиноких особин: на Канівському водосховищі біля с. Трипільля в січні 1977 р. (Клестов, 1978) і 6.01.1985 р. (Грищенко, 2002а) та 23.01.2002 р. біля с. Витачів (Костюшин и др., 2002), а також 29.01.2006 р. в гирлі р. Десна (Костюшин, Полуда, 2007). 1–24.12.2025 р. на оз. Алмазне реєстрували 2 ос.¹¹, норці трималися тут із 2.10.2025 р.

Червоноший норець (*P. auritus*). Відомі окремі спостереження на Дніпрі біля дамби в с. Кийлів: 3–4.12.2021 р. – 1 ос. та 7.12.2025 р. – 5 ос.¹² Ще 1 ос. бачили 8–30.12.2025 р. на оз. Алмазне.¹³

Великий баклан (*Phalacrocorax carbo*). Регулярно зимує на Дніпрі, на каналі БСА, в Києві та незамерзлих

⁹ <https://ebird.org/checklist/S287631663>

¹⁰ <https://www.facebook.com/share/p/1Bq4oHXxYB/>

¹¹ <https://ebird.org/checklist/S288108816>

¹² <https://ebird.org/checklist/S287631663>

¹³ <https://ebird.org/checklist/S287774711>

Фото 1. Великі білі чаплі на каналі Бортницької системи аерації. 6.02.2020 р. Тут і далі фото автора.
Photo 1. Great Egrets on a canal near Kyiv.

водоймах області. Чисельність виду та кількість зимуючих особин стрімко зростає. Взимку 2019/2020 рр. на каналі БСА трималася зимуюча зграя з 12–15 ос. і траплялися групи з кількох птахів, що пролітали вздовж Дніпра. А вже взимку 2024/2025 рр. на зимівлі на каналі трималося до 100 бакланів і траплялися пролітні зграї з кількох десятків особин. 25.01–02.02.2022 р. на водно-болотних угіддях Києва обліковано 320 ос. (Бюл. РОМ, 2023). Наприкінці грудня 2025 р. на Дніпрі в Оболонському районі Києва трималося скупчення в декілька тисяч особин.

Бугай (*Botaurus stellaris*). Відомо про одне спостереження взимку – 23.01.2021 р. на ставку рибгоспу «Нивка», у м. Києві.¹⁴ У цьому ж місці птаха бачили 17.11.2020 р.

Квак (*Nycticorax nycticorax*). Відомо про єдине спостереження взимку – 19.01.2021 р. на каналі БСА.¹⁵

Велика біла чапля (*Ardea alba*). Нечисленний зимуючий вид біля незамерзаючих водойм. Під час льодоставу на теплому каналі БСА в січні – лютому 2020 та 2021 рр. відмічалися скупчення понад 100 ос. (фото 1).

Білий лелека (*Ciconia ciconia*). Відомі окремі спостереження в зимовий період. У Києві на спущеному ставку рибгоспу «Нивка» 7–15.12.2019 р. трималась одна особина у скупченні сірих (*Ardea cinerea*) і великих білих чапель.¹⁶ На міському сміттєзвалищі в м. Миронівка 4.12.2025 р. відмітили 15 ос.¹⁷ У с. Дибинці молодий птах не відлетів, всю осінь і грудень 2025 р. тримався біля гнізда.¹⁸

Сіра гуска (*Anser anser*). У гирлі каналу БСА на Дніпрі відмічали 12.02.2012 р. (Костюшин, 2014), 2–13.02.2014 р. тут трималися 6 ос. (Мороз та ін., 2015), а біля шлюзу № 1 на каналі 9.01.2016 р. – 1 ос. На КВС неподалік с. Лебедівка 1.02.2015 р. спостерігали 13 сірих гусей (Мороз та ін., 2015), а 17.02.2019 р. – 1 ос. На кризі на Дніпрі біля набережної в с. Трипілля 11.02.2017 р. відмічено 6 ос. На полі біля с. Горностаїпіль Іванківського району 19.02.2022 р. бачили 2 ос.

Велика білолоба гуска (*A. albifrons*). Рідкісний зимуючий вид, уперше на зимівлі відмічений у січні 1977 р. (Клестов, 1978; Кистяковский, Мельничук, 1982). Поодинокі особин зустрічали 3.12.2024 р. на озері в парку «Партизанської слави» та 16.02.2025 р. на каналі БСА.

Гуменник (*A. serrirostris*).¹⁹ Поодинокі особин відмічали: 4.12.2015 р. – на КВС біля с. Лебедівка; 16–28.01.2023 р. – в затоці Собаче Гирло на Дніпрі в Києві²⁰; 15.12.2024 р. – на кризі на Канівському водосховищі біля с. Кийлів.

Білощока казарка (*Branta leucopsis*). Поодинокі особин зустрічали: на водоймах у Києві наприкінці січня 2022 р. (Бюл. РОМ, 2023) і двічі у 2024 р., 20.01 – пролітна особина вздовж каналу БСА та 6.02 – у скупченні водоплавних неподалік від берега Дніпра в парку «Наталка» у Києві (Любченко, 2024).

Червоновола казарка (*B. ruficollis*). 15.02.2014 р. казарку спостерігали на Дніпрі в парку «Наталка» в Києві (Чован, Казанник, 2014). Раніше на околицях міста взимку цього птаха здобували 7.12.1924 р. (Пекло, 1997).

Лебідь-шипун (*Cygnus olor*). Регулярно зимуючий вид, чисельність на зимівлі зростає. У 1986–1987 рр. в області зимувало 20–50 ос. (Грищенко, Сорокун, 1990). У 2020-х рр. на Київському водосховищі майже щорічно відмічаються скупчення з 50–100 ос. Під час льодоставу лебеді концентруються на Дніпрі, в гирлі каналу БСА, багато разів реєструвалися скупчення зі 100–250 ос. У ЧЗВ великі скупчення лебедів спостерігали на невеликій ополонці р. Прип'ять 25.12.2008 р. – 40 ос. і на водоймі-охладжувачі 21.12.2017 р. – 236 ос. (Домашевський, 2024). 25.01–02.02.2022 р. на водоймах Києва обліковано 565 ос. (Бюл. РОМ, 2023).

Лебідь-кликун (*C. cygnus*). У минулому відомі окремі випадки реєстрації виду взимку (Клестов, 1978). Останнім часом регулярно зимує на Київському водосховищі: 15.12.2015 р. – 50 ос.; 27.01.2018 р. – 184 ос. (Бюл. РОМ, 2023); у 2019 р.: 4.01 – 3 ос., 13.01 – 1 ос. 10.02 – 2 ос.; у 2020 р.: 2.01 – 7 ос., 7.01 – 4 с., 2.12 – 50 ос., 5.12 – 44 ос., 20.12 – 6 ос., 22.12 – 10 ос., у 2021 р.: 2.01 – 8 ос., 3.01 – 16 ос., 17.01 – 6 ос., 12.12 – 9 ос.; 30.01.2022 р. – 6 ос.; у 2023 р.: 22.01 – 14 ос., 28.02 – 3 ос.; у 2025 р.: 1.02 – 2 ос., 12.01 – 20 ос., 30.01 – 8 ос., 9.02 – 1 ос. Під час льодоставу концентрується на Дніпрі, в гирлі каналу БСА: 6–7.02.2014 р. – 10 ос., 1.01.2015 р. – 3 ос., 24.01.2016 р. – 4 ос., 30.01.2016 р. – 2 ос., 10.02.2017 р. – 9 ос., 27.01.2018 р. – 11 ос., 16.01.2019 р. – 6 ос., 30.01 – 7 ос., 20–21.02 – 7 ос., 29.12.2021 р. – 6 ос., 8.01.2022 р. – 1 ос., 14–20.01 – 8 ос., 22.12.2024 р. – 4 ос., 16–28.02.2025 р. –

¹⁴ <https://uabirds.org/v2photo.php?s=067300311&n=1>

¹⁵ <https://uabirds.org/v2photo.php?s=063500614&n=1>

¹⁶ <https://uabirds.org/v2photo.php?s=052500513&n=1>

¹⁷ <https://www.facebook.com/share/v/17YxXwGi8Z/>

¹⁸ <https://www.facebook.com/share/p/17eDkGo5HD/>

¹⁹ Вид гуменник (*Anser fabalis*) було розділено на 2 види: гуменник великий (*A. fabalis*) і гуменник тундровий (*A. serrirostris*). Через варіативність зовнішніх ознак і значну відстань спостережень зазвичай визначити птахів із точністю до виду складно. З огляду на відомі шляхи міграції (Полуда, 2018), в Україні трапляється переважно *A. serrirostris*. Особина, яка зимувала в затоці Собаче Гирло та була якісно сфотографована, визначена західним фахівцем із дослідження гусей як *A. s. rossicus*. Усіх гуменників, котрих спостерігали й не було можливості чітко зафіксувати деталі забарвлення, віднесено до *A. serrirostris*.

²⁰ <https://uabirds.org/v2photo.php?s=067602024&n=1>

2 ос. В інших місцях на Дніпрі та водоймах поблизу зареєстровані нечисленні спостереження: 3.01.2016 р. – 3 ос. та 21.02.2021 р. – 7 ос. на оз. Тягле; 3.12.2016 р. – 15 ос. у парку «Муромець»; 10.02.2019 р. – 2 ос. пролітні над масивом Осокорки; 1.02.2023 р. – 1 ос. біля м. Переяслав; 28.02.2023 р. – 2 ос. в гирлі р. Прип'ять. Поодаль від Дніпра відомі окремі спостереження: 11.02.2024 р. – пролітна зграя з 16 ос. над р. Рось у с. Дибинці; 23.02.2024 р. – пролітна зграя з 18 ос. біля с. Кучаків. У ЧЗВ зимові скупчення на ополонках зустрічали біля о-ва Домантова на р. Прип'ять 25.12.2008 р. – 50 ос., на р. Несвіч 16.12.2019 р. – 25 ос. і 30.02.2020 р. – 20 ос., на водоймі-охолоджувачі 17.12.2019 р. – 28 ос. (Домашевський, 2024).

Малий лебідь (*C. columbianus bewickii*). Протягом останнього десятиліття під час міграцій регулярно відмічається на Київському водосховищі (Полуда, 2007; Chovan, Kazannik, 2015). Відомі окремі спостереження на КВС і в зимовий період: 4.12.2015 р. бачили 8 ос. і 20.12.2015 р. – 6 ос. південніше с. Ровжі, 1.01.2016 р. – 2 ос., 2.12.2020 р. – 1 ос., 20.12.2020 р. – 12 ос., 22.12.2020 р. – 18 ос., 27.12.2020 р. – 5 ос., 2.01.2021 р. – 5 ос., 10.01.2021 р. – 2 ос., 12.12.2021 р. – 13 ос., 14.01.2025 р. – 3 ос., 17.02.2025 р. – 2 ос. (Мороз та ін., 2015; Любченко, 2024). Ще одна особина відмічена в ополонці на Оболонській набережній у скупченні водоплавних птахів 22.02.2025 р.²¹

Галагаз (*Tadorna tadorna*). Взимку відомі окремі спостереження. У Голосіївському районі Києва на Оріхуватських ставках 1 ос. трималася 9–15.01.2018 р. На ставках у с. Забір'я відмічали 10.01.2021 р. – 1 ос. та 8.12.2024 р. – 3 ос. Одного галагаза бачили 16.01.2021 р. на каналі БСА. Ще одного – 16–17.12.2023 р. на оз. Вирлиця.

Чирок-свистунець (*Anas crecca*). Регулярно зимує на каналі БСА та Совських ставках у Києві, є сотні спостережень груп до 10 ос. В окремі роки поодинокі птахи та невеликі групи зимували на рибгоспі «Нивка», на Оріхуватських ставках, на ставку в с. Таценки. Залітних особин відмічали на багатьох водоймах у Києві.

Шилохвіст (*A. acuta*). Окремі особини й пари зимували в Києві. На каналі БСА відмічали: 30.01.2013 р. – самець, 15.01–19.02.2017 р. – 2 самці та самка, 14–27.01.2024 р. – пара, 14.01–23.02.2025 р. – самець, 26–28.02.2025 – пара, 1.12.2025 р. – самка, 13.12.2025 р. – 2 самці. У парку «Наталка» в Оболонському районі Києва 31.01–20.02.2022 р. тримався самець, а 26.02.2025 р. бачили 3 ос., ймовірно, ранні мігранти. За межами Києва відомо про 2 спостереження ранніх мігрантів: 19.02.2024 р. в с. Артемівка Бориспільського району бачили 3 ос., на ставку в с. Велика Солтанівка 29.02.2024 р. – 1 ос.

Свиць (*Mareca penelope*). Нечисленний зимуючий вид на водоймах у Києві, за межами міста відомі окремі спостереження. Зустрічаються переважно поодинокі самки, рідше – групи до 7 ос. На каналі БСА та в його гирлі відмічали: 19.02.2012 р. – 1 ос., 3.01.2016 р. – 1 ос., 5.02.2017 р. – 1 ос., 7.01–16.02.2020 р. – 1–3 ос., 20.01.2021 р. – 1 ос., 13.01.2024 р. – 1 ос., 11.01–28.02.2025 р. – 1–7 ос. Спостереження на Дніпрі: 25–26.02.2014 р. – 2 ос.,

2.01.2017 р. – 3 ос., 6–18.12.2020 р. – 2 ос., 24.02.2023 р. – 1 ос., 16.12.2023 р. – 1 ос., 26.01–1.02.2024 р. – 1 ос. в Оболонській затоці; 25.12.2018 – 5.01.2019 рр. – 2 ос. в Наводницькому парку; 23.12.2019–22.02.2020 рр. – 1 ос., 19.12.2020 р. – 1 ос., 2–15.12.2021 р., 4.02.2022 р. – 1 ос. на Русанівському каналі; 8.12.2020 – 3.01.2021 рр. – 1 ос., 9.12.2023 р. – 2 ос. в затоці Собаче Гирло; 19.01.2021 р. – 1 ос. в м. Українка; 24–28.02.2023 р. – 1 ос., 21.01 – 2.02.2024 р. – 1–2 ос. в парку «Наталка». На внутрішніх водоймах Києва бачили: 15.01.2018 р. – 2 ос. на Совських ставках; 29.01–04.02.2018 р., 8–23.02.2019 р., 6–22.02.2020 р., 11.01–27.02.2021 р., 12–23.02.2022 р. – зимували поодинокі самки на ставках у Голосіївському парку; 15.12.2020 р. – 2 ос. на оз. Алмазне; 9.01.2021 р. – самка на озері в парку «Перемога»; 11.02.2024 р. – самка на озері в парку «Я люблю мій парк». За межами Києва спостерігали: 21.02.2020 р. – 3 ос. на ставках поблизу м. Обухів; 27.02.2024 – 3 ос. на ставку в с. Таценки; на ополонці водойми-охолоджувача в ЧЗВ – 21.12.2017 р. близько 80 ос. (Домашевський, 2024).

Нерозень (*M. strepera*). Нечисленний зимуючий вид на водоймах у Києві, за межами міста відомі окремі спостереження. Зустрічаються переважно поодинокі самці, рідше – групи птахів. На каналі БСА та в його гирлі відмічали: 14.01.2018 р. – 1 ос., 26.01–6.02.2020 р. – 3 ос., 18–22.02.2021 р. – 2 ос., 14–23.12.2022 р. – 1 ос., 17.02.2022 р. – 1 ос., 30.12.2023 р. – 1 ос., 13–14.01.2024 р. – 1 ос., 20–22.12.2024 р. – 4 ос., 11.01–28.02.2025 р. до 20 ос., 1–18.12.2025 р. – 1–5 ос. Спостереження на Дніпрі: 25.02.2014 р., 17.01–7.02.2023 р. – поодинокі нерозні на Оболонській затоці; 6–8.12.2020 р., 3.01.2021 р., 16.01–12.02.2023 р. – 1–2 ос. в затоці Собаче Гирло; 15.12.2021 р., 4.12.2022 р., 28.12.2022 р., 19.02.2024 р. – поодинокі птахи на Русанівському каналі; 12–28.02.2023 р., 11.02.2024 р. – 1 ос. в парку «Наталка». На внутрішніх водоймах Києва бачили: 22.02.2020 р. – 1 ос. на озері в парку «Перемога»; 8.01.2024 р. – 1 ос. на оз. Тельбін; 29.12.2025 р. – 4 ос. на оз. Алмазне. За межами Києва спостерігали: 27.02.2024 р. – 12 ос. на ставку в с. Таценки; у ЧЗВ на водоймі-охолоджувачі 24.02.2024 р. бачили 12 птахів (Домашевський, 2024).

Чирок-тріскунець (*Spatula querquedula*). Відомо одне спостереження зграї ранніх мігрантів із 6 ос. на ставку рибгоспу в с. Велика Солтанівка.²²

Широконоска (*S. clupeata*). Рідкісний зимуючий вид. Поодинокі самці трималися на оз. Тельбін 3.12.2021 – 2.02.2022 рр. та 8.01–04.02.2024 р. Ймовірно, та сама особина відмічалася на Русанівському каналі 11.12.2021 р. та в парку «Перемога» 27.01 і 23.02.2022 р. На каналі БСА взимку зустрічали поодинокі птахів 17.02.2010 р. та 19.02.2024 р., а 9–28.02.2025 р. спостерігали самця й самку.

Червонодзьоба чернь (*Netta rufina*). Рідкісний зимуючий вид. Спостереження взимку: 25–30.12.2016 р. – 4 ос. в затоці Верблюд у Києві, Оболонь; 19.01.2017 р. – 5 ос. в Оболонській затоці; 2–5.02.2017 р. – самка у скупченні водоплавних на каналі БСА; 10.02.2017 р. – самка трима-

²¹ <https://www.facebook.com/share/p/1BjcVTo2dT/>

²² <https://ebird.org/checklist/S163315881>

лася в гирлі р. Либідь; 4.01.2023 р. самець на замерзлому озері в парку «Я люблю мій парк» у Києві (Любченко, 2024). Близько 10 ос. трималися у скупченні водоплавних на каналі БСА 11.01–27.02.2025 р.

Червоноголова чернь (*Aythya ferina*). Нечисленний зимуючий вид на водоймах у Києві, за межами міста відомі лише окремі спостереження. На каналі БСА та в його гирлі відмічали: 6–7.02.2014 р. – 10 ос., 19–25.02.2017 р. – 1 ос., 27.01.2018 р. – 8 ос., 17.01–22.02.2021 р. – 1 ос., 8–19.01.2022 р. – 1 ос., 10–17.01.2024 р. – 3 ос., 11–19.01.2025 – 1–11 ос., 3–23.02.2025 р. – 15–50 ос. Спостереження на Дніпрі: 15.01.2014 р. – 2 ос. та 9–10.01.2017 р. – 1 ос. у Наводницькому парку; 20–22.12.2020 р. – 8 ос. та 10.01.2021 р. – 25 ос. біля греблі Київської ГЕС; 18–20.02.2022 р. – 2 ос., 24–27.02.2025 р. – 10 ос. у парку «Наталка»; 4.12.2024–07.01.2025 рр. – 4–10 ос. та 7.12.2025 р. – 2 ос. біля дамби в с. Кийлів. На внутрішніх водоймах Києва бачили: 15.01–16.02.2020 р. – 1 ос. на озері в Голосіївському парку; 20.02.2020 р. – 1 ос., 13.01.2023 р. – 2 ос., 9.02.2025 р. – 3 ос. на оз. Вирлиця; 16.12.2020 р. – 1 ос., 16.12.2024–11.01.2025 р. – 3 ос., 21–27.01.2025 р. – 6 ос., 14.02.2025 р. – 1 ос. на оз. Алмазне; 6.12.2022 р. – 1 ос. на озері Йорданське. За межами Києва спостерігали: 21.01.2020 р. – 1 ос. на ставку біля м. Обухів; на р. Ірпінь 19 та 29.12.2022 р. – 4 ос. в с. Горенка; на р. Рось 27.12.2022 р. – 1 ос. у м. Богуслав та 20.01.2025 р. – 3 ос. в дендропарку «Олександрія», м. Біла Церква.

Морська чернь (*A. marila*). Нечисленний зимуючий вид. Спостерігали в гирлі каналу БСА: 2–13.02.2014 р. – 1–2 ос., 18.02.2015 р. – 1 ос., 26.01.2016 – 5 ос., 10.02.2017 р. – 1 ос., 16–28.02.2025 р. – 3 ос. Реєстрували на Київському водосховищі: 18.01.2019 р. – 1 ос., 9.12.2020 р. – 2 ос., 22.12.2020 р. – 6 ос., 2.01.2022 р. – 4 ос. На оз. Алмазне самку бачили 1.12.2022 р. На Дніпрі відмічали в Оболонському районі Києва: 30.12.2016 р. – 4 ос., 10.12.2023 р. – 1 ос., 26–28.01.2024 р. – 1 ос., 3–30.12.2025 р. – 3 ос.; на Трухановому острові 8–9.12.2018 – 1 ос.; біля набережної в с. Кийлів: 3–4.12.2021 р. – 6 ос., 1–31.12.2024 р. – 2–4 ос., 7.12.2025 р. – 4 ос.; на набережній у м. Українка 30.01–5.02.2022 р. – 4 ос. (Мороз та ін., 2015; Любченко, 2024).

Чубата чернь (*A. fuligula*). На зимівлі зустрічається досить часто в невеликій кількості. На Київському водосховищі, на Дніпрі та озерах у межах Києва спостерігали поодиноких птахів або групи до 10 ос. Більші зграї відмітили тричі: у ЧЗВ на водоймі-охолоджувачі на невеликій ополонці 21.12.2017 р. бачили 42 ос. (Домашевський, 2024); на КВС – 20.12.2020 – 10.01.2021 рр. трималася зграя близько 30 ос., імовірно, цю саму зграю спостерігали в гирлі каналу БСА 18–23.01.2021 р., а 31.01.2021 р. її бачили на Дніпрі в парку «Муромець»; на оз. Вирлиця 9.02.2025 р. відмітили зграю понад 20 ос., імовірно, її ж бачили 19–25.02.2025 р. в гирлі каналу БСА та 24.02.2025 р. в затоці Собаче гирло. Біля дамби на Дніпрі в с. Кийлів 7.12.2025 р. трималося близько 100 ос.

Синьга (*Melanitta nigra*). Рідкісний зимуючий вид. Відомо 5 зустрічей у зимовий період: одного птаха спостерігали на водоймі-охолоджувачі в ЧЗВ 17.12.2019 р. (Домашевський, 2024), на КВС поодинокі самки відмічені 19–22.12.2020 р. та 12.12.2021 р., на дамбі в с. Кийлів 1 ос.

бачили 3.12.2021 р., в Гідропарку на проталині самець тримався 22–23.01.2022 р. (Любченко, 2024).

Турпан (*M. fusca*). Рідкісний зимуючий вид, почали з'являтися на зимівлі після побудови Київської ГЕС і Трипільської ГЕС у 1964–1968 рр. (Клестов, 1978). Мігруючі та зимуючі особини турпанів спостерігали регулярно на лівому березі КВС, зимові спостереження переважно неподалік греблі ГЕС: 2.12.2017 р. – 1 ос., 2.12.2020 р. – 2 ос., 20.12.2020 р. – 2 ос., 22.12.2020 р. – 8 ос., 1–3.01.2021 р. – 6 ос., 10.01.2021 р. – 9 ос., 4.12.2021 р. – 1 ос. (Любченко, 2024). Поза КВС відомі окремі спостереження в Києві та області: на Дніпрі в гирлі каналу БСА 4–13.02.2014 р. трималася самка (Мороз та ін., 2015); на Оболонській набережній на Дніпрі поодиноких самок у скупченні водоплавних птахів відмічено 30.12.2016 р. та 21–30.12.2025 р.; на Дніпрі в гирлі Русанівського каналу поодиноких самок бачили 25.01 та 20.02.2020 р.; 1 ос. трималася на оз. Алмазне 10–25.12.2020 р.; на Дніпрі біля дамби в с. Кийлів поодинокі турпани відмічені 3.12.2021 р. та 20.12.2024 р. (Любченко, 2024), а 4–16.01.2025 р. тут бачили 1–4 ос. Поодаль від Дніпра лише одна реєстрація: 6–13.12.2025 р. на ставку рибгоспу в с. Мала Солтанівка відмічено 2 ос.

Морянка (*Clangula hyemalis*). У зимовий період відомі окремі спостереження, зокрема на Канівському водосховищі біля с. Трипільля в січні 1977 р. (Клестов, 1978) та 2.01.1989 р. (Грищенко, 2002б). У гирлі каналу БСА бачили молоду особину 20.01 та 12.02.2010 р. (Яненко та ін., 2012). На КВС 27.12.2020 р. 1 ос. трималася неподалік греблі, 1 ос. спостерігали 14–24.01.2024 р. біля лівого берега. В Оболонському районі Києва на Дніпрі відмічено: 13.02.2022 р. – 1 ос., 20.12.2023 р. – 3 ос., 3–30.12.2025 р. – 1–2 ос. На Дніпрі біля дамби в с. Кийлів спостерігали: 1.12 – 4 ос., 4.12 – 2 ос., 12.12 – 6 ос., 23.12.2024 р. – 1 ос. (Любченко, 2024).

Гоголь (*Bucephala clangula*). Регулярно зимуючий вид. На КВС відмічали скупчення до 500 ос., зустрічається на Дніпрі і водоймах неподалік річки в межах Києва та в околицях. Під час льодоставу концентрується на Дніпрі в гирлі каналу БСА. У ЧЗВ невеликі групи птахів зимують на ополонках Прип'яті, велике скупчення спостерігали біля о-ва Домантова 17.12.2017 р. – 70 ос., на водоймі-охолоджувачі 21.12.2017 р. – 45 ос. (Домашевський, 2024). Окремі спостереження за межами Дніпра: на р. Десна 21.02.2021 р. – 2 ос.; на р. Рось у с. Чайки – самка 26.02.2025 р.; на р. Ірпінь 17.01.2021 р. – пара поблизу с. Стоянка та 25.02.2020 р. і 4.12.2022 р. – по 3 ос. біля с. Горенка; 23.01.2022 р. на ставку в с. Перегонівка – 20 ос.; 13.02.2024 р. – 2 ос. на ставку рибгоспу «Нивка»; на ставку в с. Велика Солтанівка 27–29.02.2024 р. – 8 ос.

Луток (*Mergellus albellus*). Регулярно зимуючий вид на Київському водосховищі та на Дніпрі в межах Києва. Під час льодоставу концентрується в гирлі каналу БСА, рідше трапляється на внутрішніх водоймах Києва й області. На КВС відмічали: 26.01.2016 р. – 5 ос., 25.02.2017 р. – 2 ос., 6.01.2018 р. – 10 ос., 4.01–16.02.2019 р. – 1–3 ос., 9–22.12.2020 р. – 6–17 ос., 17–21.01.2021 р. – 1–5 ос., 2.01–5.02.2022 р. – 3–5 ос., 22.01–28.02.2023 р. – 1–3 ос., 6.01.2024 р. – 3 ос. У гирлі каналу БСА: 19.02.2012 р. – 1 ос., 30.01.2013 р. – 1 ос., 7.02.2014 р. – 3 ос., 3.01.2016 р. – 1 ос.,

10.02.2017 р. – 9 ос., 14.01.2018 р. – 1 ос., 16.01.2019 р. – 4 ос., 18.01–21.02.2021 р. – 2–9 ос., 29.12.2021 р. – 1 ос., 13.01.2022 р. – 2 самці, 14.01–24.02.2024 р. – 1–3 ос., 18–28.02.2025 р. – 7–12 ос. На Дніпрі відмічали: на Подільській набережній 5.02.2017 р. – 2 ос.; у Русанівській протоці 14.02.2023 р. – 1 ос.; на Оболоні в Києві, в парку «Наталка», 11–17.02.2023 р. – 1 ос., 21.01.2024 р. – 1 ос. та 16–26.02.2025 р. – 6 ос.; біля дамби в с. Кийлів 4.12.2024 – 7.01.2025 р. – до 17 ос. та 19.12.2025 р. – 1 ос.; на набережній у м. Українка 16.02.2025 р. – 1 ос. Також реєстрували на озерах і ставках: оз. Алмазне 15.12.2020 р. – 1 ос. та 3.12.2024 – 9.01.2025 рр. – 1 ос., 8.12.2025 р. – 10 ос.; на ставку в с. Забір'я 25.02.2024 р. трималася пара; у парку «Партизанської слави» 5–18.12.2025 р. – 1 ос., 22.12.2025 р. відмічено самку на ставку неподалік с. Дибинці.

Великий крохаль (*Mergus merganser*). Регулярно зимує на Київському водосховищі, на Дніпрі та каналі БСА, реєструються зграї до кількох десятків особин. На водоймах неподалік Дніпра трапляються окремі залітні птахи та невеликі групи. Під час льодоставу на Дніпрі відмічали скупчення 120–150 ос. у гирлі каналу БСА та на ополонках нижче греблі Київської ГЕС і на масиві Оболонь у Києві. Поодаль від Дніпра відомі окремі спостереження поодиноких особин: на р. Десна біля с. Пірнове відмічали 21.02.2021 р. самку та 2.01.2024 р. самця; 8.12.2024 р. на р. Рось на водосховищі Дибинецької ГЕС бачили самку (Причепа, Любченко, 2025).

Середній крохаль (*M. serrator*). Рідкісний зимуючий вид. У зимовий період відомі окремі спостереження, зокрема в січні 1977 р. на Канівському водосховищі біля с. Трипілля (Клестов, 1978). На КВС відмічали: 26.01.2016 р. – 1 ос., 10.02.2019 р. – 1 ос., 12.12.2020 р. – 10 ос., 22.01.2023 р. – 6 ос. На набережній у м. Українка поодиноких птахів бачили 5.01.2016 р. та 19.01.2021 р., ще одну особину реєстрували біля дамби в с. Кийлів 3–04.12.2021 р. Під час льодоставу на Дніпрі 1 ос. трималася на ополонці на оз. Тельбін 19–21.01.2021 р., а в гирлі каналу БСА у скупченні водоплавних птахів 22–28.02.2025 р. бачили 2 ос.

Чорний шуліка (*Milvus migrans*). Одну особину бачили 8 та 14.01.2009 р. на міському сміттєзвалищі біля с. Креничі Обухівського району (Домашевський, 2009).

Орлан-білохвіст (*Haliaeetus albicilla*). Осілий вид, взимку до місцевої популяції додаються кочові особини з півночі. Орлани почали зимувати на Дніпрі в районі Києва на початку 1970-х, наприкінці 1980-х обліковували до 12 зимуючих особин (Лопарев, Грищенко, 1992). Кількість гніздових і зимуючих птахів зростає. Зараз реєструються сотні спостережень у зимовий період по Києву та області. Орлани переважно трапляються біля Дніпра та на КВС, а також пролітні особини над Києвом. Під час льодоставу окремі птахи тримаються неподалік каналу БСА та його гирла. Часто утворюють скупчення біля залишків загиблих тварин. Під час зимових обліків у ЧЗВ найбільше орланів було зареєстровано взимку 2008/2009 рр. – до 55 ос., а найменше – взимку 2018/2019 рр. – 35–40 ос. (Домашевський, 2024).

Степовий канюк (*Buteo rufinus*). Зимівля вперше відмічена 1.12.2000 р. поблизу с. Єлизаветівка Фастівського

району (Домашевський, Костюшин, 2001). 16.02.2014 р. дорослого птаха зустріли на полі між селами Маслівка й Шандра Миронівського району (Гаврилук та ін., 2014). 1.01.2023 р. відмітили двох степових канюків, що разом трималися серед полів між селами Черняхів і Стрїтівка Обухівського району, пізніше в цьому місці бачили по одній особині 22.01 та 12.02.2023 р. (Любченко, 2024).

Беркут (*Aquila chrysaetos*). Два спостереження взимку: 11.02.2011 р. – біля с. Мотижин Макарівського району, 12.02.2015 р. – біля с. Трахтемирів на межі Черкаської й Київської (Миронівський район²³) областей (Мороз та ін., 2015).

Лунь очеретяний (*Circus aeruginosus*). Відомо 4 зимові спостереження поодиноких птахів: 6.12.2024 р., 25.01.2025 р. та 7.12.2025 р. – на набережній біля с. Кийлів²⁴, 12.01.2025 р. – лунь пролетів уздовж каналу БСА²⁵.

Балабан (*Falco cherrug*). У грудні 2014 – січні 2015 рр. самка балабана трималася на одній із висотних будівель на березі Русанівського каналу в Києві. На елеваторі в м. Бориспіль 17.12.2015 р. спостерігався самець, який полював у скупченні сизих голубів (Мороз та ін., 2015).

Кречет (*F. rusticolus*). Рідкісний залітний вид. Відомі спостереження на початку ХХ ст. (Зубаровський, 1977), 13.03.1993 р. біля с. Пухівка Броварського району (Домашевський, Демиденко, 2000) та 9.02.2003 р. біля с. Мостище Макарівського району (Домашевський, 2004). Про більш пізні зустрічі даних немає.

Сапсан (*F. peregrinus*). Регулярно зимує до 7–10 ос. у Києві, спостерігають сапсанів переважно на лівому березі Дніпра, де домінує висотна забудова (Мороз та ін., 2015; Любченко, 2024). Найчастіше пролітні птахи відмічалися біля каналу БСА: 2.01, 10.01, 18.01, 21.02.2021 р., 2.01, 6.02, 13.02.2022 р., 16.01, 20.01, 1.02, 11.02, 27.02, 26.12.2024 р., 23.02.2025 р. На масиві Позняки пролітні сапсани спостерігалися: 24.01.2016 р., 9 та 18.01.2021 р., а біля оз. Вирлиця – 2.01.2017 р. та 5.01.2020 р. На Русанівському масиві поодинокі особини зимували на одній із висотних будівель у січні – лютому 2013, 2014 та 2020 рр., а 25.12.2020 р. тут бачили пролітного птаха. У 2021 р. на масиві Березняки молоду особину постійно спостерігали на підвіконні 25-го поверху (фото 2) впродовж лютого, починаючи з 8.02. На недобудові біля станції метро «Лівобережна» сокіл тримався 16.12.2023 – 20.01.2024 рр. і 20.12.2024 – 23.02.2025 рр.

На правому березі в Києві бачили самця й самку в лютому 2010 р. на масиві Борщагівка, а на масиві Шулявка сапсана на багатоповерхівці відмічали 23.12.2017 р. та 13–14.01.2018 р., ще один сокіл 16.02.2024 р. сидів на дереві в заплаві р. Коник (Голосіївський район Києва).

За межами Києва відомі зимові зустрічі: 22.02.2011 р. – самець на елеваторі в м. Бориспіль; 14.01.2021 р. – сапсан полював на голубів у середмісті м. Богуслав; 17.01.2021 р. – пролітав над с. Княжичі; 6.02.2022 р. – сидів на полі біля с. Щасливе; 22.01.2022 р. – полював на полі у скупченні горобцеподібних птахів біля с. Ленди; 7.01.2024 р. – про-

²³ У статті помилково вказаний Макарівський район.

²⁴ <https://uabirds.org/v2photo.php?s=080300289&n=1>

²⁵ <https://uabirds.org/v2photo.php?s=063500962&n=1>

Фото 2. Ночівля сапсана на підвіконні багатопверхівки на масиві Березняки в Києві. 9.02.2021 р.

Photo 2. Peregrine Falcon roosting on the windowsill of a high-rise building in Kyiv.

літні 2 ос. біля с. Чабани; 13.02.2024 р. – пролітний птах над рибгоспом у м. Біла Церква; 23.02.2024 р. – пролітний птах біля с. Кучаків; 26.01.2025 р. – пролітний птах на лівому березі КВС, північніше с. Лебедівка.

Малий підсоколик (*F. columbarius*). Рідкісний зимуючий вид. Відмічали: 21.12.2016 р. – пролітна особина на масиві Видубичі Києва; 23.02.2021 р. – самець полював на горобцеподібних птахів на полі, де вирощували соняшник, біля с. Ленди; 19.02.2024 р. – самка сиділа на ЛЕП неподалік с. Артемівка; 5 та 14.12.2025 р. – самець сидів на дереві біля каналу БСА; 22.12.2025 р. – самка сиділа на полі з залишками соняшника неподалік с. Дибинці.

Звичайний боривітер (*F. tinnunculus*). Уже став звичайним осілим видом у Києві, є сотні спостережень протягом усього року і в зимовий період також. Регулярно відмічається взимку на луках уздовж каналу БСА. За межами Києва – нечисленний зимуючий вид. Наведемо спостереження поодиноких особин у Київській області. 11.02.2017 р. спостерігали в с. Григорівка. 27.01.2019 р. – с. Лісники. В околицях с. Горенка відмічали: 8.02.2019 р., 5.01.2020 р., 25.02.2020 р., 23.01.2021 р., 22.12.2022 р., 2.01.2023 р., 4.02.2023 р. – на полях і луках у долині р. Ірпінь. 8.02.2020 р. – с. Скибин. 6.12.2020 р. – у долині р. Ірпінь біля с. Романівка. 27.12.2020 р. – с. Княжичі. 30.12.2020 р. – с. Хотянівка. 1.01.2021 р. – с. Музичі. 8.01.2021 р. – с. Гора. 19.01.2021 р. – с. Трипілля. 2.01.2022 р. – на набережній у м. Вишгород. 23.01.2022 р. – с. Стоянка. 30.01.2022 р. – с. Личанка. 6.02.2022 р. – на набережній м. Українка. 20.02.2022 р. – с. Ленди. 24.12.2022 р. – с. Черняхів. 2.01.2024 р. – с. Полковничі. 20.01.2024 р. – с. Велика Солтанівка. 14.12.2024 р. – с. Степок. 1.01.2025 р. – на набережній у м. Ірпінь. 3.01.2025 р. – у м. Білогородка. 24.01.2025 р. – с. Забір'я.

Глухар (*Tetrao urogallus*). Живе в північно-західній частині ЧЗВ, ймовірно, чисельність не перевищує 30–40 ос., але збільшується, вид поширюється на схід. Зимові спостереження: 8.12.2012 р. у віковому сосняку знайдено послід; 10 та 20.02.2013 р. бачили самців у старому сосняку; самки спостерігалися 26.12.2020 р.

біля залізничної станції «Товстий Ліс» та на лівому березі р. Прип'ять узимку 2021 р. (Гащак, Ястремський, 2019; Домашевський, 2024).

Тетерук (*Lyrurus tetrrix*). На території ЧЗВ виявлена чи не найбільша гніздова популяція в Україні, взимку зустрічалися зграї до 70 ос. Тетеруки є осілими, в багатосніжні зими до місцевої популяції приєднуються кочові особини з півночі (Кратюк, 2009а; Домашевський, 2024).

Рябчик (*Tetrastes bonasia*). Нечисленний осілий вид, трапляється в листяних і мішаних лісах із розвинутим підліском (Кратюк, 2009б; Любченко, 2024). Узимку сфотографовано птаха 25.01.2020 р. неподалік від КПП Овруч.

Сірий журавель (*Grus grus*). Рідкісний зимуючий вид, відомо 2 зимові спостереження: 10.01.2021 р. два птахи пролітали біля хутора Мриги на південній околиці Києва²⁶, 19.02.2024 р. пролітну особину зустріли біля с. Артемівка Бориспільського району²⁷.

Пастушок (*Rallus aquaticus*). Нечисленний зимуючий вид. Регулярно зимує на каналі БСА та озерах поблизу, відмічали до 3 ос., та біля скидного потічка з очисних Святошинського масиву Києва, де реєстрували до 4 ос. Поодинокі птахи, рідше декілька особин, зустрічалися на незамерзлих водоймах області. На Дніпрі у Києві: у Русанівській протоці – 11.01, 18.01, 20–26.02.2025 р. та в Прибережному парку – 21.12.2024 р. На р. Рось: 31.01 і 1.02.2021 р. – у м. Біла Церква та 20.12.2023 р. і 1.12.2025 р. – в с. Дибинці. На водоймах Києва: 4.01, 16.02.2020 р. та 5.12.2023 р. – на оз. Вирлиця; 22.02.2020 р. та 19.02.2024 р. – на Совських ставках; 30.01, 29.12.2024 р. – у Голосіївському парку; 20.01, 10.02.2025 р. – на оз. Лебедине.

Чайка (*Vanellus vanellus*). Рідкісний зимуючий вид. 24–25.01.2001 р. на ополонці в гирлі каналу БСА відмічено 1 ос. (Костюшин, Полуда, 2005). Наприкінці лютого спостерігали ранніх мігрантів: 25–29.02.2020 р. – 2 ос. на полі біля с. Горенка, 27.02.2024 р. – 21 ос. на ставку в с. Таценки, 29.02.2024 р. – 3 ос. на ставку в с. Велика Солтанівка.

Золотиста сивка (*Pluvialis apricaria*). Пролітну зграю з 27 ос. пізніх мігрантів бачили 2.12.2020 р. біля лівого берега КВС (Любченко, 2024).

Великий кроншнеп (*Numenius arquata*). 7.12.2020 р. біля с. Ходосівка на березі ставка трималася 1 ос. серед мартинів (Любченко, 2024).

Лісовий коловодник (*Tringa ochropus*). Майже щороку реєструється на зимівлі біля скиду води з очисних у канал БСА, рідше зустрічалися птахи вздовж каналу: 18.01.2009 р. – 1 ос., 30.01.2010 р. – 1 ос., 19.02.2012 р. – 1 ос., 30.01.2013 р. – 1 ос., 14.12.2013 р. – 4 ос., 16.01.2014 р. – 4 ос. (Бюл. РОМ, 2017), 3–26.01.2016 р. – 1–3 ос., 2–13.02.2017 р. – 1 ос., 22.12.2018 – 3.02.2019 рр. – 1–2 ос., 9.01.2024 – 27.02.2024 р. – 1–2 ос., 14.12.2024 – 16.02.2025 рр. – 1–2 ос. Також одного птаха бачили 30.01.2006 р. в гирлі каналу на Дніпрі (Костюшин, Полуда, 2007). Ще одну особину спостерігали 8.12.2020 р. на р. Десна біля с. Хотянівка.

²⁶ <https://ebird.org/checklist/S85519138>

²⁷ <https://ebird.org/checklist/S162252640>

Вальдшнеп (*Scolopax rusticola*). Рідкісний зимуючий вид. Під час обстеження заплави р. Сирець 12.01.1991 р. було піднято двічі по одній особині (Цвельх, 1992). У лютому 2020 р. на березі каналу БСА двічі в одному місці, з різницею 2 тижні, нами піднято по одному вальдшнепу. 20.01.2023 р. в околицях КПП «Дитятки» в ранкових сутінках спостерігали 2 поодинокі птахів (Домашевський, 2024). 30.01.2025 р. в Національному ботанічному саду імені М.М. Гришка сфотографовано малого яструба (*Accipiter nisus*), що вполював вальдшнепа.²⁸

Бекас (*Gallinago gallinago*). 25.01.2025 р. на каналі БСА відмічено 3 особини.²⁹

Гаршнеп (*Limnocyptes minimus*). У січні 2021 р. тричі спостерігали зимуючих птахів: 20.01 – на каналі БСА та 20–22.01 – на теплому скидному потічку очисних споруд у Святошинському районі Києва (Любченко, 2024).

Сріблястий мартин (*Larus argentatus*). Нечисленний зимуючий вид, регулярно реєструється на КВС, уздовж берегів Дніпра та на озерах Києва й області (Мороз та ін., 2015). У значних скупченнях великих білоголових мартинів на ночівлях налічувалося до 20–30 ос. мартина сріблястого, трапляються молоді та дорослі особини (фото 3).

Скельний мартин (*L. michahellis*). Здійснює кочівлі вздовж морського узбережжя та по Дніпру, на Київщині неодноразово спостерігалися представники цього виду, або ймовірні гібридні особини, що мали ознаки одразу скельного та жовтоногого мартинів (Любченко, 2024). У зимовий період 1 ос. сфотографовано на полі поблизу київського міського сміттєзвалища 19.02.2022 р. в полівидовому скупченні мартинів.³⁰

Чорнокрилий мартин (*L. fuscus*). У зимовий період траплялися окремі пізні й ранні мігранти на озерах поблизу Київського міського сміттєзвалища. Поодинокі особини на ставку біля с. Креничі відмічені: 1–3.12.2021 р., 28.02.2021 р., 19.02.2022 р. та 4.12.2022 р., а на ставку біля с. Ходосівка 29.02.2024 р. бачили 3 ос.

Морський мартин (*L. marinus*). Поодинокі дорослі особини реєстрували у скупченнях мартинів на кризі на Дніпрі та на озерах Києва й області. На Дніпрі в гирлі каналу БСА відмічали поодинокі дорослі птахів 22.02.2012 р. (Гаврилюк и др., 2013), 7.02.2014 р. (Мороз та ін., 2015) та 19.01.2024 р. Також на Дніпрі бачили: біля мосту метро – 21.01.2016 р., на Подільській набережній – 27.01.2018 р. та 21.01.2024 р. і 11.02.2023 р. – в парку «Наталка» на Оболоні. На озерах Києва під час льодоставу, коли ще залишалася невелика ополонка, на ночівлю на кризі збиралося до 2 тис. мартинів, серед них виявляли морських. На оз. Тельбін (фото 3): 13–16.02.2021 р. – 1–2 ос., 13.01.2022 р. – 1 ос., 10–12.01.2024 р. – 1–2 ос., на оз. Лебедине: 23–26.01.2022 р. – 1 ос., 30.01.2023 р. – 1 ос., 12.01.2024 р. – 1 ос. На ставку в с. Креничі поблизу Київського міського сміттєзвалища бачили 4.12.2021 р. (Любченко, 2024).

Чорноголовий реготун (*Ichthyaetus ichthyaeus*). Рідкісний залітний вид. 23.02.2010 р. дорослу особину

Фото 3. Ночівля великих білоголових мартинів на оз. Тельбін у Києві. 14.02.2021 р.

Photo 3. Overnight stay of large white-headed gulls on Lake Telbin in Kyiv.

відмічено на Дніпрі в межах Києва на житловому масиві Оболонь (Мороз та ін., 2015). 21.02.2011 р. 1 ос. зустріли нижче греблі Київської ГЕС (Костюшин, 2014).

Голуб-синяк (*Columba oenas*). Нечисленний зимуючий по всій області вид, також у зимовий період трапляються пізні та ранні мігранти. Зустрічі зимуючих особин: 21.01.2017 р. вздовж дороги між селами Шандра та Козин, 10 км, відмічено 18 ос.; 8 та 19.01.2020 р. – 5 ос. сиділи на ЛЕП у с. Горенка; 7.01.2022 р. – птах пролетів над околицею м. Бородянка; 9.01.2022 р. – 1 ос. сиділа на дереві на околиці с. Ковалин; 21.02.2024 р. – 2 ос. пролетіли біля с. Копачів; у с. Дибинці відмічалися голуби в польоті: 10.02.2023 р. – 1 ос. та 30.12.2023 р. – 2 ос.; 14.01.2024 р. – 5 ос. у польоті неподалік с. Жукин; 6.01 та 6.02.2025 р. – 2 ос. сиділи на опорі ЛЕП у с. Сукачі; 25.01.2025 р. – 1 ос. сиділа на дереві на околиці с. Чорногородка. Пізніх мігрантів відмічали 27.12.2017 р. – 36 ос. сиділи на ЛЕП біля с. Вахівка. Ранніх мігрантів реєстрували: 25.02.2020 р. – пролітна зграя з 15 ос. біля с. Горенка; 21.02.2022 р. – пролітна зграя з 6 ос. у заказнику «Копачівські схили» (Обухівський район); 19.02.2024 р. – близько 50 ос. неподалік с. Артемівка Бориспільського району; 9.02.2025 р. – 21 ос. сиділи на ЛЕП уздовж полів фільтрації БСА.

Припутьень (*C. palumbus*). Нечисленний зимуючий вид. 13–17.01.2019 р. 3 ос. трималися на незібраному полі соняшника в музеї в Пирогові; 19.01.2019 р. 5 ос. бачили в Голосіївському лісі в Києві. Біля гирла каналу БСА по 3 ос. відмічали 6.02.2021 р. та 4.02.2024 р., 3.12.2024 р. – близько 20 ос. 18.12.2024 р. 6 ос. спостерігали в парку «Партизанської слави» в Києві, також окремі особини реєструвалися до 16.01.2025 р. 12.12.2024 р. близько 20 ос. трималися в парку «Перемога», харчувалися на землі під соснами, бачили їх тут до 2.02.2025 р. У Національному ботсаду імені М.М. Гришка в Києві у сезон 2023/2024 рр. зимувало 4 ос., а в 2024/2025 рр. – 6 ос. 25.01.2025 р. – 1 ос. відмічена на оз. Тягле. 4 та 18.02.2025 р. по 1 ос. бачили на ВДНГ. 13.02.2025 р. – 6 ос. у дендропарку «Олександрія» в м. Біла Церква.

У третій декаді лютого починається приліт перших мігрантів, поодинокі птахів і невеликі групи спостерігали

²⁸ <https://www.facebook.com/share/p/1Cb2dQy3Ye/>

²⁹ <https://uabirds.org/v2photo.php?s=067301032&n=1>

³⁰ <https://www.inaturalist.org/observations/107043989>

по всій області, зокрема: 29.02.2020 р. – 1 ос. в с. Горенка; 28.02.2023 р. – 1 ос. в с. Чайки; 23.02.2024 р. – пролітна особина поблизу с. Кучаків; 29.02.2024 р. – по 1 ос. відмітили в селах Велика Солтанівка та Перегонівка і 4 ос. у с. Дибинці; 26.02.2025 р. – 1 ос. сиділа на ЛЕП біля каналу БСА.

Пугач (*Bubo bubo*). У долині р. Прип'яті біля с. Крива Гора 17.01.2018 р. в сутінках бачили пугача. Також у сутінках було чути голос його з недобудованої градири біля АЕС 9.02 і 16.02.2022 р. (Домашевський, 2024).

Біла сова (*B. scandiacus*). Самка була здобута 26.01.2013 р. біля м. Бориспіль (Пекло, 2014). Здобували білих сов на території області й раніше: в січні 1926 р. – між м. Бориспіль і м. Переяслав (Кістяківський, 1927), 7.12.1979 р. – неподалік від м. Вишгород (Полуда и др., 1986).

Бородата сова (*Strix nebulosa*). У ЧЗВ у зимовий період відмічена одного разу: 18.01.2024 р. сфотографували птаха, що полював (Любченко, 2024).

Болотяна сова (*Asio flammeus*). У зимовий період три спостереження: 12.02.2017 р. – у вечірні години 2 ос. сиділи на узбіччі дороги с. Маслівка – м. Ржищів, 6.12.2020 р. – сова літала в супроводі сірих ворон (*Corvus cornix*) над Національним ботанічним садом імені М.М. Гришка в Києві (Любченко, 2024). 30.12.2025 р. на Оболонському острові болотяна сова літала в супроводі ворон.

Сичик-горобець (*Glaucidium passerinum*). Осілий вид у ЧЗВ, відмічали в різні пори року (Домашевський, 2017; Домашевський, 2024). За межами зони відомо 2 спостереження в зимовий період: 23.01.2021 р. – у Томилівському лісі неподалік м. Біла Церква та 25.02.2021 р. – у міському парку м. Буча (Любченко, 2024).

Голубий рибалочка (*Alcedo atthis*). Нечисленний зимуючий вид. Регулярно зимує на каналі БСА й озерах поблизу, відмічали до 4 ос., та біля скидного потічка з очисних Святошинського масиву Києва, де реєстрували до 5 ос. Поодинокі птахи, рідше – декілька особин, зустрічалися на незамерзлих водоймах області. На р. Десна 8.12.2020 р. – в с. Хотянівка, 14.01.2021 р. – в с. Новосілки. Зустрічі на Дніпрі: 12.12.2020 р. – на березі КВС біля яхт-клубу; 14.12.2023 р. – в парку «Вербовий гай» у Києві; 1.02.2024 р. – на Галерному острові в Києві; 23.12.2024 р. – біля дамби в с. Кийлів, 31.01.2025 р. – в Гідропарку в Києві. У нижній течії р. Уж – 17.12.2020 р. (Домашевський, 2024). На р. Ірпінь: 25.12.2023 р. та 1.01.2025 р. – на набережній у м. Ірпінь; 2.02.2025 р. – неподалік с. Дідівщина. На р. Рось: 10.02.2023 р. – зимував біля місця скиду води Дибинецької ГЕС; 13.02.2025 р. – у дендропарку «Олександрія», м. Біла Церква. На оз. Алмазне в Києві: 10–25.12.2020 р., 1.12.2022 р., 3.12.2024 – 16.01.2025 рр. відмічали 1–2 ос., 25–27.02.2021 р. – на Голосіївських ставках у Києві. 3.01.2021 р. – на ставку Горациха в Пущі-Водиці. 22.01.2021 р. – на оз. Йорданське в Києві. 16.02.2025 р. – на ставку рибгоспу в с. Забір'я.

Білоспинний дятел (*Dendrocopos leucotos*). Осілий вид у ЧЗВ, за межами зони рідкісний зимуючий (Любченко, 2024). Поодинокі птахів у ЧЗВ взимку відмічали: 21.12.2017 р., 18.02.2018 р., 23.01.2021 р., 31.01.2021 р., 11.01.2025 р. За межами зони: 7.12.2018 р. та 10.02.

2019 р. – біля с. Лебедівка; 20.02.2020 р. – біля с. Поліське; 9.02.2025 р. – неподалік с. Ровжі.

Рогатий жайворонок (*Eremophila alpestris*). Рідкісний нерегулярно зимуючий вид агроландшафтів. 3.02.2014 р. – пролітна зграя 5 ос. на луках масиву Троєщина в Києві. На полях біля с. Нова Гребля відмічали: 3.01.2016 р. – 10 ос., 11.12.2017 р. – 20 ос., 20–27.01.2018 р. – 50 ос. 11.02.2017 р. – 2 ос. на полі біля с. Півці. 19–22.01.2019 р. – 40 ос. на полі поблизу с. Горенка. 31.01.2021 р. – 50 ос. на полі біля окружної дороги м. Іванків. 2–6.02.2021 р. – 200 ос. с. Степок. 6.02.2021 р. – 8 ос. біля с. Розумівка на засніженому полі. На засніжених луках Осокорків у Києві: 31.01.2021 р. – 5 ос., 16.02.2021 р. – 6 ос., 20.12.2023 р. – 10 ос. 13–14.02.2021 р. – 200 ос. на березі р. Ірпінь біля с. Стоянка. 13.02.2021 р. – 2 ос. на узбіччі дороги біля с. Маслівка. 12.01.2022 р. – 4 ос. біля с. Личанка. 23.01–20.02.2022 р. – 30 ос. біля с. Ленди. 22.02.2022 р. – 10 ос. поблизу с. Великі Дмитровичі. 18.01.2023 р. – 8 ос. пролетіли над засніженими луками на березі р. Рось у с. Чайки (Причепка, Любченко, 2025). 13.12.2023 р. – 5 ос. біля с. Велика Бугаївка. 21.01.2024 р. – 1 ос. на полі біля с. Слобода. 30.01.2025 р. – 1 ос. на березі КВС північніше с. Лебедівка. 16.02.2025 р. – 20 ос. на полі неподалік м. Обухів. 27.12.2025 р. – 46 ос. на полі біля с. Дибинці.

Гірська плиска (*Motacilla cinerea*). Рідкісний зимуючий вид. Птахів спостерігали біля скиду води з очисних споруд БСА в канал у Києві, вперше гірську плиску тут було виявлено у 2001 р., 3 ос. відмічали 19.01–03.02 (Давиденко, Сьпко, 2002). Спостереження за досліджуваний період: 30.01.2013 р. – 1 ос., 2.01.2017 р. – 1 ос., 8.01–18.02.2018 р. – 1 ос., 22.12.2018 – 19.02.2019 рр. – 2 ос., 4.01–16.02.2020 р. – 2 ос., 18.01–12.02.2021 р. – 1 ос., 6.01–20.02.2022 р. – 1 ос., 13.02.2023 р. – 1 ос., 9.01–24.02.2024 р. – 1 ос., 9.02.2025 р. – 1 ос. Також трапляється на скидному потічку очисних споруд у Святошинському районі Києва: 8.12.2019 р. – 1 ос., 20–23.01.2021 р. – 3 ос., 31.12.2023 р. – 1 ос. Ще одну плиску відмітили 21.12.2024 р. на парпеті неподалік дамби в с. Кийлів (Любченко, 2024).

Біла плиска (*M. alba*). Рідкісний зимуючий вид. Поодинокі особин спостерігали біля місця скиду води з очисних споруд БСА в канал у Києві: 2–22.01.2017 р., 4.01–22.02.2020 р., 16–31.01.2021 р., 17.02.2024 р.

Лучний шеврик (*Anthus pratensis*). Ранніх мігрантів на каналі БСА в Києві спостерігали: 19.02.2012 р. – 1 ос., 16.02.2025 р. – 9 ос.³¹, 20.02.2025 р. – 4 ос.

Лісова тинівка (*Prunella modularis*). Зареєстровано 13 зимових зустрічей (Любченко, 2024), птахи трималися у щільних заростях кушів чи в сухості, переважно на березі водойм. 1.02.2014 р. відмічено 1 ос. на каналі БСА. Одна тинівка зимувала в сухості на пустирі на території ВДНГ – 8.12.2019 – 2.04.2020 рр. Сфотографовано 8.12.2020 р. 1 ос. – на березі р. Десна поблизу с. Хотянівка. Тинівка зимувала 21.01.2021 – 2.02.2021 рр. в кущах на приватному подвір'ї в с. Віта-Поштова, її вполював свійський кіт. У Києві реєструвалася на зимівлі на смітнику в купі новорічних ялинок на березі каналу БСА

³¹ <https://uabirds.org/v2photo.php?s=063500973&n=1>

5–19.02.2021 р. Протягом 3-х днів, 11–13.01.2023 р., відмічено по 1 ос. в різних віддалених одне від одного місцях у с. Дибинці. 10.12.2023 р. – два птахи трималися разом у сухості на березі Дніпра в Києві, мікрорайон Русанівка. 6.01.2024 р. – бачили тинівку в очереті на березі ставка в с. Забір'я. 10.01.2024 р. – зимувала в очереті на березі р. Нивка в Києві. У кущах на березі каналу БСА бачили по 1 ос. – 20.01.2024 р. та 25.01.2025 р. Ще один птах у кущах на березі Дніпра в Києві, мікрорайон Микільська Слобідка, спостерігався 21.12.2024 – 26.01.2025 рр. А 25.02.2025 р. тинівку сфотографовано у приватному секторі в мікрорайоні Каравасів Дачі в Києві.

Сибірська тинівка (*P. montanella*). В Україні рідкісний залітний вид, загалом відомо 9 реєстрацій. У грудні 2016 р. неподалік від Києва було спіймано 1 ос. (Фесенко та ін., 2017; Архипов, Фесенко, 2022).

Вільшанка (*Erithacus rubecula*). Нечисленний зимуючий вид. Регулярно зимує на каналі БСА, окремі особини зустрічалися в парках по Києву та області. На каналі БСА траплялися поодинокі птахи, відмічали 1–3 ос. на маршруті 7 км уздовж каналу: 30.01.2013 р.; 2.01, 7.01.2017 р.; 1.01, 5.01 та 19.01.2019 р.; 7.01.2020 р.; 21.01, 23.01, 30.01, 12.02, 19.02.2021 р.; 15.02.2022 р.; 10.01, 20.01, 4.02, 11.02, 17.02.2024 р.; 4.01, 8.01, 8.02.2025 р. Спостереження поодиноких особин у Києві: 17.02.2015 р. – Голосіївський ліс; 19.02.2015 р. – Виноградарський ліс; 6.01.2017 р. – Русанівський канал; 5.02.2017 р. – Парк «Наталка»; 3.12.2017 р., 16.01.2021 р., 10.02.2023 р., 31.01.2024 р., 15.12.2024 р., 19.01.2025 р. – Національний ботсад імені М.М. Гришка; 3.01.2019 р. – Наводницький парк; 26.01.2018 р. – Совські ставки; 18.02.2018 р. – оз. Лебедине; 5.01, 10.02.2019 р., 13.01.2022 р. – приватний сектор масиву Осокорки; 6.01.2019 р. – ур. Теремки; 17.01.2021 р. – Хрещатий парк; 26.02.2021 р. – парк «Кинь-Грусть»; 25.12.2021 р. – Пуща-Водиця; 5.01.2022 р. та 10.12.2023 р. – Сирецький дендропарк; 4.12.2022 р. – Ботанічний сад імені О.В. Фоміна; 1.01.2023 р. – Русанівські сади; 7.01.2023 р. – Пейзажна алея; 31.12.2023 р. – Відрадний парк; 20.01.2024 р. – Прибережний парк; 4.02.2024 р. – Гідропарк; 18.02.2024 р. – Голосіївський парк; 9.02.2025 р. – ВДНГ; 10–23.02.2025 р. – оз. Алмазне; 15.02.2025 р. – Парк «Межигір'я»; 16–21.02.2025 р. – Микільсько-Слобідська набережна; 8.02.2020 р., 17.01.2021 р., 22.01.2022 р., 30.01.2024 р., 21.02.2025 р. – Святошинські стави. Спостереження по області: 6.12.2020 р. – біля с. Василюха; 8.12.2020 р. – на березі р. Десна біля с. Хотянівка; 10.01.2021 р. – на березі КВС неподалік с. Лебедівка; 31.01.2021 р. та 20.01.2025 р. – в дендропарку «Олександрія» в м. Біла Церква; 24.01.2022 р. – на березі лісового озера в м. Гостомель; 12.01.2023 р. та 15.12.2025 р. – в с. Дибинці на березі р. Рось; 25.02.2023 р. – в с. Пороскотень; 13.01.2024 р. – в с. Потіївка; 4.02.2024 р. – в с. Гатне; 6.02.2024 р. – КВС, північніше с. Лебедівка; 12.01.2024 р. – в с. Креничі; 26.02.2025 р. – в м. Українка. У ЧЗВ відмічали двічі: 16.01.2018 р. – в околицях хут. Золотнів (Домашевський, 2024) та 2.01.2025 р. (Домашевський, особ. повід.).

Чорна горихвістка (*Phoenicurus ochruros*). 18.01.2019 р. сфотографовано самця на приватному подвір'ї

мікрорайону Осокорки в Києві.³² Ще одну особину, котра, ймовірно, зимувала, відмічено 2.03.2021 р. на Оболонській набережній у Києві.³³ Також узимку горихвістку бачили в Національному ботсаду імені М.М. Гришка (С.В. Домашевський, особ. повід.).

Білобровий дрізд (*Turdus iliacus*). Взимку 2024/2025 рр. у Києві було більше двох десятків спостережень поодиноких птахів і невеликих груп, зокрема: 14.12.2024 р. – 1 ос. в Сирецькому дендропарку, 2.01.2025 р. – 1 ос. в урочищі Покол, 17–26.02.2025 р. – 1–2 ос. в лісі біля оз. Алмазне. Раніше в зимовий період реєструвалися рідко: 8.12.2018 р. – 1 ос. в лісі на березі Святошинського озера, 7.12.2023 – 5.01.2024 рр. і 15.12.2024 – 16.02.2025 рр. у насадженнях дерев на березі Дніпра на Микільсько-Слобідській набережній зимували до 5 ос.

Співочий дрізд (*T. philomelos*). Одне спостереження поодинокі особини в зимовий час – 2.12.2020 р. в ЧЗВ, с. Красне (Домашевський, 2024).

Вівчарик-ковалик (*Phylloscopus collybita*). На каналі БСА спостерігали поодинокі птахи: 17.01.2009 р., 4.12.2016 р., 8.01.2018 р., 20.02.2020 р., 12 та 24.01.2024 р., а з 5 до 24.01.2025 р. відмічали від 1 до 5 ос. Також поодинокі вівчариків-коваликів у Києві реєстрували 1.01.2020 р. на оз. Тельбін і 21.02.2021 р. на ставку рибгоспу «Нивка».

Чорноголова кропив'янка (*Sylvia atricapilla*). 10–14.12.1989 р. в Києві спостерігали самця, який тримався в насадженні туй і харчувався ягодами дикого винограду (Гера і др., 1994). Нових реєстрацій виду в зимовий період для Київщини, і країни загалом, невідомо. Перші мігранти з'являються в Київській області 25–30.03.

Червоночуба золотомушка (*Regulus ignicapillus*). У 2020-х рр. намітилася тенденція розселення виду на Київщині (Любченко, 2024), підтверджена гніздуванням у 2024 та 2025 рр. біля м. Бровари (Чорнобай, 2025). У 2025 р. зареєстроване перше зимове спостереження: 19.01 в листяному лісі в мікрорайоні Китаїв, м. Київ, відмічено поодинокі особину.³⁴

Ремез (*Remiz pendulinus*). Нечисленний і нерегулярно зимуючий вид. Останні роки майже щороку зимуючі особини відмічаються в Києві на оз. Вирлиця та на каналі БСА, а також окремі птахи – на водоймах неподалік. Спостереження на оз. Вирлиця: 11.02.2018 р. – 1 ос.; 4.01–28.02.2020 р. – регулярно відмічалися зграйки різної чисельності, 26.01.2020 р. – нами обліковано 26 ос.; 23.12.2021 – 20.02.2022 рр. – 6 ос.; 20.01–12.02.2023 р. – 2 ос.; 5.12.2023 – 26.02.2024 рр. – 3 ос. Спостереження на каналі БСА: 20.02.2020 р. – 1 ос., 14.02.2022 р. – 1 ос., 19.12.2022 р. – 1 ос., 20.12.2023 р. – 4 ос., 15.01–19.02.2024 р. – 6 ос., 5–19.01.2025 р. – 5 ос. Також відмічали: на оз. Тягле 12.01.2020 р. – 1 ос.; на ставку в парку «Партизанської слави» поодинокі особини 14.02.2020 та 31.02.2022 р.; на оз. Лебедине 1.02.2023 р. – 2 ос. Поза Києвом відомо про спостереження: 22.02.2020 р. на ставку в с. Хотів – 1 ос.; 5.12.2020 р. – на березі р. Десна неподалік

³² <https://uabirds.org/v2photo.php?s=061100187&n=1>

³³ <https://uabirds.org/v2photo.php?s=061100764&n=1>

³⁴ <https://www.facebook.com/share/p/1Gii4MxYNG/>

с. Хотянівка – 3 ос.; в с. Чайки в очереті на березі р. Рось 2.12.2022 р. – 2 ос.

Проснянка (*Emberiza calandra*). 9.12.2011 р. один птах тримався у степовій балці біля с. Тулинці Миронівського району (Грищенко, Яблоновська-Грищенко, 2013).

Лапландський подорожник (*Calcarius lapponicus*). На Київщині рідкісний нерегулярно зимуючий вид. Відомо 7 зустрічей: 26.01.2016 р. – 1 ос. на узбіччі траси Київ – Одеса разом зі звичайними вівсянками (*Emberiza citrinella*) біля с. Гостра Могила; 11.12.2017 р. – 2 ос. на полі серед прогалин у заметах снігу біля с. Нова Гребля; 30.01.2021 р. – 2 ос. трималися в кущах на березі каналу БСА в Києві; 2–03.02.2021 р. – 5 ос. на полі в полівидовому скупченні горобцеподібних птахів із домінуванням рогатих жайворонків і пуночок (*Plectrophenax nivalis*) біля с. Степок; 13.02.2021 р. – 1 ос. на узбіччі дороги біля с. Козин; 14–15.02.2021 р. – до 10 ос. трималися зграйкою разом із чечітками (*Acanthis flammea*) та коноплянками (*Linaria cannabina*) на засніженому полі поблизу с. Хотянівка; 22.02.2021 р. – 2 ос. на полі біля с. Григорівка (Любченко, 2024).

Пуночка (*Plectrophenax nivalis*). На Київщині нечисленний нерегулярно зимуючий вид. Відомо 14 зимових зустрічей: 15.02.2009 р. – 1 ос. на засніженому полі біля м. Бровари; 9.01.2016 р. – 1 ос. на засніженому полі разом із рогатими жайворонками біля с. Нова Гребля; 20.01.2018 р. – 2 ос. трималися на засніженому полі біля с. Степок; 3.02.2020 р. – 1 ос. ЧЗВ; 25.01.2021 р. – 1 ос. сиділа біля потічка скиду з очисних у Києві, Святошино; 2–3.02.2021 р. – до 50 ос. на полі в полівидовому скупченні горобцеподібних птахів із домінуванням рогатих жайворонків біля с. Степок; 13–14.02.2021 р. – 2 ос. на засніженому полі разом із рогатими жайворонками біля с. Стоянка; 26–27.12.2021 р. – до 100 ос. у моновидовій зграї на засніженому полі, на якому вирощували соняшник, біля с. Ленди; 2.01.2022 р. – 1 ос. біля с. Дмитровичі; 22.01.2022 р. – 14 ос. на полі разом з іншими горобцеподібними птахами біля с. Ленди; 23.01.2022 р. – 5 ос. на прибраному полі соняшника в полівидовому скупченні горобцеподібних птахів біля с. Шандра; 4.12.2023 р. – 26 ос. зграя на полі біля с. Хоцьки; 16.12.2023 р. – 1 ос. на дорозі у зграї коноплянок біля с. Красне Перше; 21.01.2024 р. 2 ос. на засніженому полі неподалік м. Кагарлик (Любченко, 2024).

Щедрик (*Serinus serinus*). Відомо про спостереження поодинокі особини 2.01.2021 р. в с. Крюківщина.³⁵

Гірська чечітка (*Linaria flavirostris*). 2.02.2021 р. відмічено 6 ос. біля с. Степок у полівидовому скупченні птахів (Любченко, 2024). Також на Київщині вид спостерігали в першій декаді грудня 2006 р. (Пекло, 2014).

Ялиновий шишкар (*Loxia curvirostra*). Нечисленний зимуючий інвазійний вид. Потужні інвазії відбулися восени 2018 та 2023 рр., десятки особин зимували в Києві. На території Експоцентру України (ВДНГ) в Києві відмічали до 20 ос. 5 та 15.12.2012 р. (Мороз та ін., 2015). 31.12.2013 р. самець живився насінням шишок на ялинах у парку «Феофанія». На ВДНГ в насадженнях ялини

птахів відмічали: 16.12.2016 р. – до 10 ос., самці й самки; 15.12.2018 – 11.02.2019 рр. – багаторазово спостерігали 2–9 ос.; 17–18.02.2024 р. – 11 ос. У парку м. Бровари 9–13.02.2019 р. на ялинах трималися 10 ос. Біля Святошинських ставів 14.12.2019 р. прилетіла зграя з 15 ос. і сіла на дерево, тут же 16.02.2020 р. бачили 2 ос. На масиві Сирець у Києві 10.12.2023 р. самка живилася насінням шишок на ялинах. 2.01.2024 р. 1 ос. бачили неподалік с. Воропаїв. 5.01 та 17.02.2024 р. до 12 ос. відмічали в Національному ботсаду імені М.М. Гришка. 6.01–22.02.2024 р. до 9 ос. реєстрували в парку «Партизанської слави». 18.02.2024 р. 2 самці живилися насінням шишок на ялинах на масиві Виноградар у Києві.

Горіхівка (*Nucifraga caryocatactes*). Відомо 5 спостережень поодиноких особин у зимовий період: 19.01–10.02.2019 р. – в м. Богуслав прилітала на годівницю на приватному подвір'ї в середмісті, 24.02.2019 р. – в с. Княжичі горіхівку сфотографовано на подвір'ї приватної садиби, 5.12.2021 р. та 16.02.2022 р. відмічено в ЧЗВ, с. Стечанка, 24.12.2023 р. спостерігали в сосновому лісі в м. Боярка (Любченко, 2024).

Загалом за 17 років (2009–2025 рр.) у зимовий час на Київщині було відмічено 158 видів (30 занесені до Червоної книги України), серед них: осілі чи кочові – 42, пізні або ранні мігранти – 8, регулярно зимуючі – 64, випадкові або нерегулярні на зимівлі – 44. Крім того, в зимовий період виявляли види, які, найімовірніше, є втікачами з неволі: чорний лебідь (*Cygnus atratus*), єгипетська гуска (*Alopochen aegyptiaca*), каролінка (*Aix sponsa*), мандаринка (*A. galericulata*) та папуга Крамера (*Psittacula krameri*) (Любченко, 2024). Вперше для області взимку відмічено щонайменше 9 видів: квак, білощока казарка, чирок-тріскунець, чорний шуліка, очеретяний лунь, білобровий і співочий дрозди, червоночуба золотомушка, щедрик.

Отримані результати порівняні з даними по зимовій орнітофауні сусідніх областей. На Житомирщині (Гриб, 2023, 2025; Марцун, Пономарьова, 2025) фауна лісів і відкритих ландшафтів майже ідентична, а кількість і різноманітність видів водоплавних і навколводних птахів на Київщині більша завдяки головному шляху міграції водоплавних в Україні – річці Дніпро та теплому каналу БСА. На Житомирщині на зимівлі було виявлено синьошийку (*Luscinia svecica*)³⁶ та чорноголову трав'янку (*Saxicola rubicola*)³⁷, які на Київщині взимку ще не відмічалися і загалом є першими зустрічами на зимівлі в Україні за межами Азово-Чорноморського регіону. Зимові орнітофауна Черкащини (Гаврилюк та ін., 2014; Грищенко, Яблоновська-Грищенко, 2017; Грищенко, Яблоновська-Грищенко, 2021) щодо водоплавних і навколводних видів майже тотожна фауни Київщини, але дещо бідніша щодо лісових видів через географічне положення. На Черкащині в зимовий період відмічали види, які в майбутньому також можна очікувати на зимівлі на Київщині: малий баклан (*Microcarbo pygmaeus*), огар (*Tadorna ferruginea*), перевізник (*Actitis hypoleucos*),

³⁵ <https://uabirds.org/v2photo.php?s=046700177&n=1>

³⁶ <https://www.inaturalist.org/observations/68726424>

³⁷ <https://www.inaturalist.org/observations/124354377>

морська сивка (*Phuicalis squatarola*), рябодзьобий крячок (*Thalasseus sandvicensis*).

Протягом останніх десятиліть для Київщини та сусідніх регіонів у зимовий період характерним є збільшення видового різноманіття та чисельності зимуючих птахів, що відбувається внаслідок глобального потепління (м'які зими). На Київщині цьому також сприяє наявність Київського та Канівського водосховищ, як місць концентрації мігруючих водоплавних птахів, і теплий скидний канал Бортницької станції аерації та незамерзаючі водойми в Києві зі встановленими аераторами, що створює сприятливі умови для зимівлі багатьох видів. Подальші дослідження дозволять простежити динаміку чисельності видів та їх кількості в зимовий період у регіоні.

ЛІТЕРАТУРА

- Архипов О.М., Фесенко Г.В. (2022): Перше виявлення тинівки чорногрової (*Prunella atrogularis*) й нова поява тинівки сибірської (*Prunella montanella*) в Україні та їх можлива причина. - Бранта. 24: 5-14.
- Бюлетень РОМ (2023): Підсумки міжнародних зимових обліків водно-болотних птахів (IWC) в Україні в 2018–2022 рр. / Під ред. Ю.О. Андрущенко, В.А. Костюшина. 16: 1-72.
- Бюлетень РОМ (2017): Ітоги регіонального орнітологічного моніторингу. Зимні сезони 2011–2017 гг. / Под ред. В.А. Костюшина, Ю.А. Андрущенко. 11: 1-100.
- Гаврилюк М.Н., Грищенко В.М., Ілюха О.В., Борисенко М.М., Яблонівська-Грищенко Є.Д. (2014): Нові дані по зимовій орнітофауні Східної Черкащини та сусідніх районів. - Беркут. 23 (1): 1-10.
- Гаврилюк М.Н., Домашевський С.В., Ілюха А.В., Давиденко І.В., Борисенко Н.Н. (2013): Встречи морской чайки (*Larus marinus*) на среднем Днепре. - Беркут. 22 (2): 171-172.
- Гашак С.П., Ястремский А.В. (2019): Глухарь (*Tetrao urogallus*) в Чернобыльской зоне отчуждения: первые сведения. - Беркут. 28 (1-2): 39-43.
- Гера Г.П., Домашевський С.В., Фесенко Г.В. (1994): О зимовке черногровой славки (*Sylvia atricapilla*) в Киеве. - Вестн. зоол. 6: 51.
- Гриб О.В. (2023): Зимові фауна й населення птахів південно-західної частини Житомирської області та прилеглих територій. - Беркут. 32 (1-2): 53-63.
- Гриб О.В. (2025): Записки щодо зимівлі птахів на території південно-західної Житомирщини та прилеглих територій у зимовий період 2023–2024 років. - Troglodytes. 13: 54–53.
- Грищенко В.Н. (2002а): Мониторинг численности водоплавающих и околоводных птиц на Трипольской зимовке (Киевская область) в 1984–1990 гг. - Авифауна Украины. 2: 65-69.
- Грищенко В.Н. (2002б): Авифаунистические находки в Киевской области. - Беркут 11 (2): 180.
- Грищенко В.Н., Сорокун Г.Н. (1990): Зимовки лебедей в антропогенном ландшафте Киевской области - Экология и охрана лебедей в СССР. Мат-лы второго Всес. совещ. по лебедям СССР, 21–24 сент. 1989 г., Одесса. Мелитополь. 1: 22-24.
- Грищенко В.М., Яблонівська-Грищенко Є.Д. (2013): Нові дані по рідкісних і маловивчених видах птахів Лісостепу та Полісся України. - Беркут. 22 (2): 85-89.
- Грищенко В.М., Яблонівська-Грищенко Є.Д. (2021): Нові види птахів, що зимують на Дніпрі в районі Канівської ГЕС. - Беркут. 30 (2): 115.
- Грищенко В.Н., Яблонівська-Грищенко Є.Д. (2017): Новые данные по видовому составу и структуре населения водоплавающих и околоводных птиц, зимующих на Днепре в районе Каневской ГЭС. - Беркут. 26 (2): 77-82.
- Давиденко І.В., Сырко А.В. (2002): Зимовка птиц в районе очистных сооружений г. Киева зимой 2000/2001 гг. - Авифауна Украины. 2: 70-73.
- Домашевський С.В. (2004): Новые данные по редким видам хищных птиц Киевской области (Украина). - Стрепет. 2 (2): 5-27.
- Домашевський С.В. (2009): Первая регистрация черного коршуна в зимний период на севере Украины. - Беркут. 18 (1-2): 212-213.
- Домашевський С.В. (2017): Встречи воробьиного сычика (*Glauclidium passerinum*) в Чернобыльской зоне отчуждения (Украина). - Беркут. 26 (1): 73-74.
- Домашевський С.В., Демиденко Ю.А. (2000): Новая встреча кречета (*Falco rusticolus*) в окрестностях г. Киева. - Вестн. зоол. 34 (3): 16.
- Домашевський С.В., Костюшин В.А. (2001): Встреча курганника (*Buteo rufinus*) на зимовке в северной части Украины. - Вестн. зоол. 35 (3): 88.
- Домашевський С.В. (2024): Орнітофауна Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника. - Беркут. 33 (1-2): 1-10.
- Зубаровський В.М. (1977): Фауна України. Т. 5. Птахи. Вип. 2. Хижі птахи. К.: Наук. думка. 1-332.
- Кистяковский А.Б., Мельничук В.А. (1982): Изменения в орнітофауне района Киева за последние десятилетия. - Вестн. зоол. 1: 3-9.
- Кістяківський О.Б. (1927): Орнітологічні замітки. 1. - 36. праць Зоологічного музею. 3: 165-166.
- Клестов Н.І. (1978): Особенности зимовки птиц на Каневском водохранилище. - Вторая Всесоюз. конфер. по миграциям птиц. Тез. сообщ. Алма-Ата. 1: 32-33.
- Костюшин В.А. (2014): Зимовки водоплавающих птиц на Киевском и Каневском водохранилищах в 2011–2012 гг. - Авифауна Украины. 5: 31-35.
- Костюшин В.А., Полуда А.М. (2005): Учет водно-болотных птиц в окрестностях Киева зимой 2000/2001 гг. - Вестн. зоол. 39 (2): 85-87.
- Костюшин В.А., Полуда А.М. (2007): Учеты водно-болотных птиц на Днепре в районе Киева зимой 2005/2006 гг. - Беркут. 16 (2): 275-276.
- Костюшин В.А., Полуда А.М., Гаврилюк М.Н. (2002): Учеты водоплавающих птиц в районе Киева зимой 2001/2002 гг. - Беркут. 11 (2): 263-265.
- Кратюк О.І. (2009а): Тетерук. - Червона книга України. Тваринний світ. К.: Глобалконсалтинг. 439.
- Кратюк О.І. (2009б): Орябок. - Червона книга України. Тваринний світ. К.: Глобалконсалтинг. 441.
- Лопарев С.А., Грищенко В.Н. (1992): Зимовки орлана-белохвоста на среднем Днепре. - Беркут. 1: 62-64.
- Любченко С.С. (2024): Огляд спостережень рідкісних та маловивчених видів птахів у Київській області у 2016–2024 рр. - Беркут. 33 (1-2): 11-57.
- Марцун О.М., Пономарьова С.С. (2025): Сучасний стан орнітофауни м. Житомир та його околиць. - Беркут. 34 (1): 22-31.
- Мороз В.О., Казанник В.В., Домашевський С.В., Vijlmakers P., Симон А.О. (2015): Нові дані по рідкісних та маловивчених видах птахів Київської області. - Беркут. 24 (2): 87-92.
- Пекло А.М. (1997): Каталог коллекций Зоологического музея ННПМ НАН Украины. Птицы. Вып. 1. Неворобьиные Non-Passeriformes (Пингвинообразные Sphenisciformes – Журавлеобразные Gruiformes). К. 1-156.
- Пекло А.М. (2014): Новые находки редких и малоизученных видов птиц в Киевской области и на сопредельных территориях. - Беркут. 23 (1): 11-12.
- Полуда А.М. (2007): Зимовка малого лебедя, *Cygnus bewickii* (Aves, Anseriformes), в Киевской обл. - Вестн. зоол. 41 (4): 376.
- Полуда А.М. (2018): Гуменник. - Энциклопедия мигрирующих видов диких животных Украины. К. 116-117.
- Полуда А.М., Макаренко А.Д., Крохмаль А.И. (1986): Редкие мигрирующие птицы Киевского водохранилища. - Вестн. зоол. 1: 87.
- Причела М.В., Любченко С.С. (2025): Орнітофауна долини річки Рось на двох відокремлених ділянках (Київська область). - Беркут. 34 (2): 121-129.
- Фесенко Г.В., Пекло О.М., Полуда А.М., Шибанов С.Ю. (2017): Розгляд згадувань і реєстрацій тинівки сибірської (*Prunella montanella* Pallas, 1776) в Україні. - Бранта. 20: 17-21.
- Цвельх А.Н. (1992): Зимовка вальдшнепа в г. Киеве. - Вестн. зоол. 2: 85.
- Чован О.О., Казанник В.В. (2014): Зимовка зустріч червоноволої казарки (*Rufibrenta ruficollis*) у Києві. - Беркут. 23 (1): 23.
- Чорнобай Г.П. (2025): Гніздування червоночубої золотомушки (*Regulus ignicapilla*) біля м. Бровари на Київщині. - Беркут. 34 (1): 117-118.
- Яненко В.О., Пшеничний С.В., Турчик А.В., Казанник В.В. (2012): Результати зимових обліків водоплавних та коловодних птахів у районі очисних споруд м. Київ 2009–2010 рр. - Екологія боліт і торфовищ. К.: ДІА. 126-132.
- Chovan A.A., Kazanik V.V. (2015): The present status of Bewick's Swans *Cygnus columbianus bewickii* in Ukraine. - Wildfowl. 65: 143-153.
- Grishchenko V. (2004): Checklist of the birds of Ukraine. - Беркут. 13 (2): 141-154.